HÖGSKOLEVERKET
Swedish National Agency for Higher Education

Block 1

2010-10-23

Högskoleprovet

Svarshäfte nr.

DELPROV 1 NOGa

Delprovet innehåller 22 uppgifter.

Anvisningar

Varje uppgift innehåller en fråga markerad med fet stil. Uppgiften kan även innehålla viss information. Därefter följer två påståenden, (1) och (2), som också innehåller information. Din uppgift är att avgöra hur mycket information, utöver den som anges i inledningen, som behövs för att besvara frågan. Pröva de olika svarsförslagen noggrant innan du besvarar frågan.

Övningsexempel

A, B och C är tre olika positiva heltal.
Vilket är talens medelvärde?

(1) Summan av de två största talen är 130.

(2) Summan av de två minsta talen är 110.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

A i (1) men ej i (2):
Den information som ges i (1) är tillräcklig. Enbart informationen i (2) räcker inte till.

B i (2) men ej i (1):
Den information som ges i (2) är tillräcklig. Enbart informationen i (1) räcker inte till.

C i (1) tillsammans med (2):
För att få tillräcklig information måste man använda både påstående (1) och (2). Enbart (1) eller enbart (2) ger ej tillräcklig information.

D i (1) och (2) var för sig:
Antingen (1) eller (2) kan användas, eftersom båda var för sig innehåller tillräckligt mycket information.

E ej genom de båda påståendena:
Inte ens genom att nyttja både (1) och (2) kan man få tillräcklig information.

Enligt informationen i påstående (1) kan det största talet variera mellan 128 och 66. Enligt informationen i påstående (2) kan minsta talet variera mellan 1 och 54. Informationen i påstående (1) tillsammans med (2) leder till att det finns 9 olika lösningar på talens medelvärde. Eftersom uppgiften har 9 olika lösningar så kan man inte entydigt besvara frågan om talens medelvärde. Svarsförslag **E** är därför rätt.

Alla svar ska föras in i svarshäftet. Det ska ske **inom** provtiden.
Markera tydligt.
Om du inte kan lösa en uppgift, försök då att bedöma vilket svarsförslag som verkar mest rimligt.
Du får inget poängavdrag om du svarar fel.

På nästa sida börjar provet som innehåller **22 uppgifter.**
Provtiden är 50 minuter.

BÖRJA INTE MED PROVET FÖRRÄN PROVLEDAREN SÄGER TILL.

1. I en hage finns endast tjurar, kor och kalvar. **Hur många djur finns i hagen?**

(1) 1/4 av djuren i hagen är kor och 1/5 är tjurar.

(2) Det finns 11 kalvar i hagen.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

2. Monica, Emma, Kristoffer, Bengt och Richard ska dela en melon med varandra. Richard tar en fjärdedel av melonen till sig själv. **Hur mycket återstår av melonen när alla har tagit en del av den?**

(1) Monica, Bengt, Kristoffer och Emma tog varsin bit av melonen. Var och en av dessa bitar var bara hälften så stora som den bit Richard tog.

(2) När Monica, Bengt och Richard tagit varsin bit av melonen så var halva melonen kvar. Därefter tog Emma lika stor bit som Kristoffer.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

3. En bok säljs som pocket, i kartonnage och som inbunden. Att köpa boken som pocket är billigast medan det är dyrast att köpa den inbunden. **Hur många gånger dyrare är en inbunden bok än en pocketbok?**

(1) En bok i kartonnage är en femtedel dyrare än en pocketbok, vilket är lika mycket som en inbunden bok är dyrare än en bok i kartonnage.

(2) Försäljningssumman av 50 inbundna böcker motsvarar en försäljningssumma av 60 böcker i kartonnage eller 72 pocketböcker.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

4. Hur många personer står i kön till biografen?

(1) Om ytterligare 4 personer hade stått i kön så skulle antalet personer ha varit fler än 15.

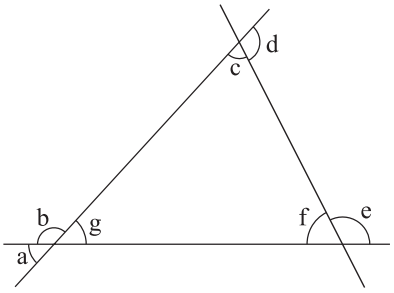
(2) Om 3 personer hade lämnat kön så skulle antalet personer ha varit färre än 10.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

FORTSÄTT PÅ NÄSTA SIDA »

5. Tre räta linjer bildar en figur där *a*, *b*, *c*, *d*, e, *f* och *g* är vinklar i figuren. **Hur stor är den största av dessa vinklar?**

Figuren syftar endast till att illustrera problemet. Mätning i figuren ger ej information för lösningen.

(1) Vinkel *g* är 60°.

(2) Vinkel *f* är 70°.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

6. Två tal adderas. **Vad blir summan av talen?**

(1) 3/4 av talens summa minskat med 5 blir 7.

(2) Det ena talet är tre gånger så stort som det andra talet.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

7. I en skola måste alla elever läsa minst ett av språken tyska eller franska. **Hur många procent av skolans elever läser enbart franska?**

(1) 60 procent av skolans elever är flickor och resten pojkar.

(2) 150 elever läser franska och 120 elever läser tyska.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

8. En krita ska plockas slumpmässigt ur en låda. Kritorna i lådan är röda eller blå. **Hur många kritor finns det i lådan?**

(1) Sannolikheten att kritan som plockas är blå är 1/7.

(2) De röda kritorna är 75 fler än de blå.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

FORTSÄTT PÅ NÄSTA SIDA »

9. Hur många invånare i Matstadt är äldre än 60 år?

(1) 75 procent av invånarna är 60 år eller yngre.

(2) Av 1 000 invånare är 250 personer äldre än 60 år.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

10. Hur gammal är Kalle?

(1) Om Kalle lever till dess han blir 100 år, så är hans nuvarande ålder 4/3 av hälften av hans återstående tid.

(2) Om Kalle skulle vara dubbelt så gammal, så skulle 1/4 av hans ålder då motsvara den tid som skulle återstå till dess han blir 100 år.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

11. För att visa förändring över tid används index. År 1980 (index = 100) kostade en vara 250 kronor. **Hur mycket dyrare i kronor var varan år 2004 än år 1994?**

(1) År 1980 var index för varan 1/4 av vad det var år 1994. År 2004 var index för varan 560.

(2) Under tioårsperioden 1994–2004 steg priset på varan med 40 procent.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

12. En kiosk säljer glasstrutar för 18 kr/st och glasspinnar för 10 kr/st. Under en vintermånad sänks priset på glassarna. **För vilken av glassorterna sänks priset procentuellt mest om glasstrutarna efter prissänkningen fortfarande är dyrare än glasspinnarna?**

(1) Priset på glasspinnarna halverades vid prissänkningen.

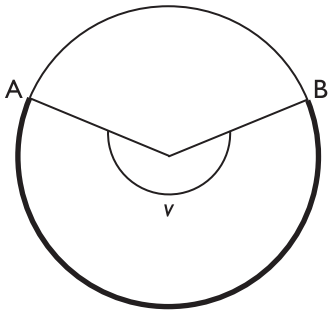
(2) Priset sänktes med lika många kronor på de båda glassorterna.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

FORTSÄTT PÅ NÄSTA SIDA »

13. I nedanstående cirkel är medelpunktsvinkeln *v* 225° till den markerade cirkelbågen AB. **Hur lång är cirkelbågen AB?**

Figuren syftar endast till att illustrera problemet. Mätning i figuren ger ej information för lösningen.

(1) Cirkelns diameter är 4π cm.

(2) Cirkelns area är $4\pi^3$ cm^2.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

14. I en radhuslänga bor de fem familjerna Andersson, Bengtsson, Karlsson, Larsson och Svensson. **I vilken ordning från vänster till höger bor familjerna?**

(1) Svensson bor till höger om Larsson, och till vänster om Andersson.

(2) Bengtsson bor vägg i vägg med Andersson, och till höger om Svensson. Karlsson bor till vänster om Svensson.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

15. Jenny ska göra fem prov där varje rätt svar ger 1 poäng. **Hur många poäng måste Jenny ha på det femte provet för att den genomsnittliga poängen per prov ska vara 17?**

(1) Jennys genomsnittspoäng på de fyra första proven är 12.

(2) Antalet uppgifter i de tre första proven är 20 per prov. Det fjärde provet består av 22 uppgifter och det femte provet av 40 uppgifter.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

16. Några vänner ska köpa en present tillsammans. **Hur många är vännerna?**

(1) Om var och en bidrar med 7 kr för lite så fattas det 63 kr.

(2) Om var och en bidrar med 12 kr för mycket så blir det 108 kr över.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

FORTSÄTT PÅ NÄSTA SIDA »

17. En cylinderformad tunna fylldes med ett konstant droppande av vatten från ett stuprör. **Vid vilken tidpunkt var tunnan full?**

(1) Den tomma tunnan ställdes på plats kl. 06.00. Vattentillförseln var 0,125 liter per minut.

(2) Tunnan var till hälften fylld kl. 12.40 och kl. 16.40 var tunnan fylld till $\frac{8}{10}$.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

18. Gunnar och hans son Mattias tränar skytte på en skjutbana. Mattias har 25 meter kortare avstånd till tavlan än vad Gunnar har. Båda skyttarna avfyrar samtidigt var sitt skott mot tavlan. **Båda träffar tavlan men vem av dem träffar tavlan först?**

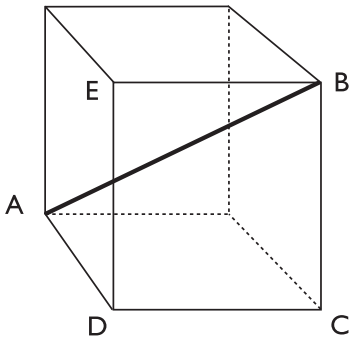
(1) Gunnars kula har konstant hastighet 825 m/s.

(2) Mattias kula har konstant hastighet 610 m/s.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

19. Figuren nedan visar en kub med hörnen A, B, C, D och E inritade. **Hur lång är rymddiagonalen AB?**

Figuren syftar endast till att illustrera problemet. Mätning i figuren ger ej information för lösningen.

(1) Diagonalen BD är $\sqrt{8}$ cm.

(2) Arean av sidan BCDE är 4 cm^2.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

20. Tova och Anna plockade svamp. De plockade endast soppar och kantareller. **Hur stor andel av de plockade svamparna var kantareller?**

(1) Av Tovas svampar är 1/3 soppar. Av Annas svampar är 5/6 kantareller.

(2) Anna plockade dubbelt så många svampar som Tova.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

FORTSÄTT PÅ NÄSTA SIDA »

21. a, b och c är tre heltal som alla är mindre än 0. **Vilket tal är minst?**

(1) $a \cdot b > b \cdot c$

(2) $a \cdot c > c \cdot b$

Tillräcklig information för lösningen erhålls

A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

22. Punkten P (9, 2) är given i ett rätvinkligt koordinatsystem. På x-axeln ligger punkten Q. Q ligger till vänster om P och höger om origo i koordinatsystemet.
Bestäm koordinaterna för Q.

(1) Avståndet mellan origo och Q är 5.

(2) Avståndet mellan P och Q är $\sqrt{20}$.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

PROVET ÄR SLUT. FINNS TID ÖVER, KONTROLLERA DINA SVAR.

HÖGSKOLEVERKET
Swedish National Agency for Higher Education

Block 3

2010-10-23

Högskoleprovet

Svarshäfte nr.

DELPROV 6 ORDb

Delprovet innehåller 40 uppgifter.

Anvisningar

Varje uppgift inleds med ett ord i fetstil. Under detta finns fem svarsförslag. Välj det svarsförslag som **bäst** motsvarar innebörden av det fetstilta ordet. Endast ett svarsförslag är rätt.

Övningsexempel 1

förslå

A stå ut
B klara av
C bli över
D hjälpa upp
E räcka till

Förslå betyder ungefär samma sak som räcka till. Rätt svar är alltså **E.**

Övningsexempel 2

mjärde

A kartställ
B fiskeredskap
C utställningsskåp
D skjutvapen
E vägbeläggning

En **mjärde** är ett slags fiskeredskap.
Rätt svar är alltså **B.**

Alla svar ska föras in i svarshäftet. Det ska ske **inom** provtiden.
Markera tydligt.
Om du inte kan lösa en uppgift, försök då att bedöma vilket svarsförslag som verkar mest rimligt.
Du får inget poängavdrag om du svarar fel.

På nästa sida börjar provet som innehåller **40 uppgifter.**
Provtiden är 15 minuter.

BÖRJA INTE MED PROVET FÖRRÄN PROVLEDAREN SÄGER TILL.

1. kvalmig

A torr och dammig
B mörk och dyster
C trög och seg
D varm och fuktig
E grå och smutsig

2. bifalla

A övertala
B godkänna
C avtacka
D berömma
E rösta ned

3. skenbar

A som inte går att föreställa sig
B svår att urskilja
C som inte går att missa
D svår att beskriva
E som inte är vad det tycks vara

---

4. kulvert

A gatunät
B inhägnat område
C underjordisk tunnel
D militärt förråd
E rörpostsystem

5. ortodox

A gammalmodig
B bildad
C fullkomlig
D renlärig
E inskränkt

6. anspela på

A lita på
B ta efter
C syfta på
D utgå ifrån
E flirta med

---

7. stuva

A spara
B rensa
C slå in
D packa
E sortera

8. kliché

A insmickrande beröm
B kvickt svar
C ironisk humor
D liknelse
E banalt uttryck

9. feodalism

A kollektivt ägande
B uppodling av mark
C orättvis bestraffning
D hierarkiskt samhällssystem
E medeltida trosuppfattning

---

10. visualisera

A iaktta
B undersöka
C vägleda
D skymta
E åskådliggöra

11. motorisk

A självgående
B som avser rörelse
C effektiv
D som avser kraft
E målmedveten

12. så split

A odla ett intresse
B dela på
C skapa oenighet
D skälla ut
E släta över

---

13. attribut

A tillbehör
B möjlighet
C intryck
D innehåll
E hyllning

14. tillskansa sig

A ta sig samman
B göra sig till
C försvara sig
D lägga beslag på
E stänga in sig

15. hemoglobin

A färgämne i blodet
B hormon i blodet
C blodersättning
D blodtrycksmedicin
E blodsocker

16. meänkieli

A minoritetsspråk
B sångstil
C jaktform
D folkdans
E naturskyddsområde

17. ömsom

A inbördes
B gemensam
C såväl som
D genomgående
E växelvis

18. klematis

A vändpunkt
B klängväxt
C hälsokostpreparat
D infektionssjukdom
E uppenbarelse

---

19. stenografi

A radiomeddelande
B mineralförteckning
C bullermätning
D åldersbestämning
E snabbskrift

20. häda

A reta
B skymfa
C skada
D straffa
E lura

21. oförblommerat

A inställsamt
B rakt på sak
C oanständigt
D med viss tvekan
E oskickligt

---

22. plausibel

A trolig
B viktig
C skonsam
D smidig
E rättvis

23. artrit

A ädelsten
B kurvdiagram
C kyrkorum
D molnformation
E ledinflammation

24. hävda sig

A klara sig bra
B bestämma sig
C finna sig till rätta
D hämta krafter
E vara stolt

---

25. ode

A versmått
B samlingsvolym
C saga
D hyllningsdikt
E skådespel

26. otillbörligt

A oväntat
B overkligt
C olämpligt
D osäkert
E oåtkomligt

27. copywriter

A reklamskribent
B talskrivare
C översättare
D medförfattare
E domstolssekreterare

---

28. vantrogen

A skeptisk
B oförnuftig
C obeslutsam
D oförskämd
E besvärlig

29. bräm

A öppning
B kant
C lutning
D topp
E lucka

30. rojalistisk

A kungatrogen
B av hög börd
C högfärdig
D konservativ
E förnäm

FORTSÄTT PÅ NÄSTA SIDA »

31. värdeladdning

A utmanande handling
B känslomässig betydelse
C dramatisk vändning
D farlig situation
E uppskattad handling

32. empirisk

A sammanfattande
B långtidsverkande
C förutsättningslös
D erfarenhetsbaserad
E betydelsefull

33. kontrahent

A part i avtal
B stor landmassa
C oavbrutet sammanhang
D bidragslämnare
E truppavdelning

---

34. inpass

A kallelse
B replik
C löfte
D önskemål
E förslag

35. komma på obestånd

A hamna utanför
B få dålig ekonomi
C förlora sin ställning
D bli vräkt
E bli ovän med någon

36. antropologi

A läran om människan
B läran om spindeldjur
C läran om samspelet i naturen
D läran om bergarter
E läran om åldrandet

---

37. potentat

A domare
B pamp
C sponsor
D politiker
E svindlare

38. varsebli

A uppfatta med sinnena
B förhålla sig avvaktande
C bli förvirrad
D få en förvarning
E bilda sig en åsikt

39. disputation

A orättvis behandling
B noggrann förteckning
C försvar av en avhandling
D fördelning av uppgifter
E brist på överensstämmelse

---

40. självutplåning

A det att lämna ut sig själv
B det att känna sig övergiven
C det att ta på sig skulden
D det att tycka synd om sig själv
E det att undertrycka sina egna behov

PROVET ÄR SLUT. FINNS TID ÖVER, KONTROLLERA DINA SVAR.

HÖGSKOLEVERKET
Swedish National Agency for Higher Education

Block 4

2010-10-23

Högskoleprovet

Svarshäfte nr.

DELPROV 7 DTKc

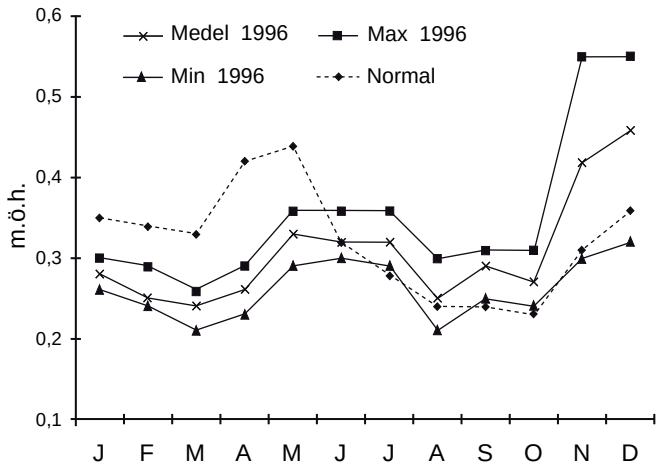
Delprovet innehåller 20 uppgifter.

Anvisningar

Provet innehåller diagram, tabeller, kartor och andra grafiska framställningar. Materialet är hämtat från olika källor. Eftersom det lyfts ut ur sitt ursprungliga sammanhang, har vissa tillägg ibland gjorts för att förklara en del begrepp och förhållanden.

Uppgifterna ska lösas med hjälp av den information som finns på respektive uppslag. Till varje uppgift finns det fem svarsförslag. Välj det som **bäst** besvarar frågan.

Övningsexempel

Vattenståndet i Mälaren. Medelvärde, minimivärde och maximivärde för varje månad 1996 samt månadernas normalvärde. Meter över havet (m.ö.h.).

Studera det högsta och det lägsta vattenstånd som uppmättes i Mälaren under 1996. **Hur stor var skillnaden?**

A 0,20 m
B 0,30 m
C 0,35 m
D 0,45 m
E 0,55 m

Det högsta vattenståndet som uppmättes i Mälaren 1996 var ungefär 0,55 m.ö.h. och det lägsta vattenståndet ungefär 0,21 m.ö.h. Skillnaden mellan det högsta och det lägsta vattenståndet var 0,34 meter (0,55 – 0,21). Rätt svar blir alltså **C**, det svarsförslag som bäst besvarar frågan.

Alla svar ska föras in i svarshäftet. Det ska ske inom provtiden.
Markera tydligt.
Om du inte kan lösa en uppgift, försök då att bedöma vilket svarsförslag som verkar mest rimligt.
Du får inget poängavdrag om du svarar fel.

På nästa sida börjar provet som innehåller **20 uppgifter**.
Provtiden är 50 minuter.

BÖRJA INTE MED PROVET FÖRRÄN PROVLEDAREN SÄGER TILL.

Tillstånd har inhämtats att publicera det upphovsrättsligt skyddade material som ingår i detta prov.

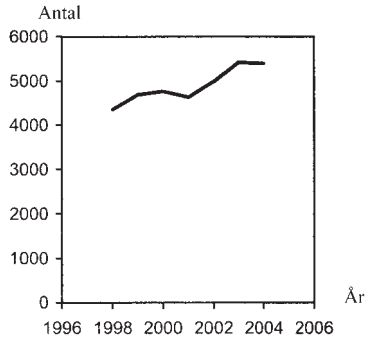
Sökande och antagna till högskolan

Antalet sökande respektive antagna till högskolans grundutbildning höstterminerna 1998–2004, fördelat på ålder och kön.

	Sökande							Antagna						
Ålder	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Båda könen	**287 691**	**289 321**	**283 331**	**268 563**	**289 305**	**301 830**	**307 330**	**155 785**	**167 108**	**181 562**	**182 027**	**192 765**	**196 966**	**191 409**
-19 år	29 318	28 383	24 249	21 417	21 453	20 957	23 228	11 837	12 323	11 804	11 226	11 223	11 069	12 170
20 år	28 663	27 239	26 260	24 052	24 654	23 965	24 788	14 326	14 989	16 473	15 649	15 470	15 062	14 867
21 år	25 664	25 207	24 890	23 692	23 892	24 064	24 191	13 845	14 225	16 270	16 239	15 723	15 385	14 770
22 år	23 529	22 420	22 051	21 437	23 127	23 015	23 246	13 077	13 114	14 521	14 868	15 485	14 952	14 265
23 år	22 428	21 085	20 433	19 301	21 385	23 231	22 581	12 861	12 850	13 823	13 472	14 708	15 371	14 300
24 år	20 369	19 492	18 604	17 308	18 720	20 927	22 139	11 758	12 038	12 789	12 247	12 998	14 094	14 115
25 år	16 661	17 173	16 114	14 956	16 318	17 618	18 702	9 608	10 613	10 849	10 580	11 212	11 814	11 837
26 år	13 706	13 695	13 718	12 704	13 824	14 734	14 958	7 835	8 365	9 201	8 908	9 577	9 735	9 207
27 år	11 354	11 695	11 092	11 001	11 749	12 215	12 421	6 526	7 039	7 307	7 684	8 124	8 178	7 718
28 år	9 011	9 654	9 652	8 979	10 391	10 725	10 533	5 189	5 877	6 332	6 250	7 041	7 173	6 573
29 år	7 447	8 010	8 165	7 888	8 752	9 485	9 335	4 172	4 876	5 342	5 481	5 952	6 248	5 939
30-34 år	29 388	29 992	30 029	28 602	31 571	33 534	34 427	16 536	17 909	19 472	19 773	21 568	22 384	22 037
35 år-	50 153	55 276	58 074	57 226	63 469	67 360	66 781	28 215	32 890	37 379	39 650	43 414	45 501	43 611
Kvinnor	**176 690**	**180 587**	**177 472**	**168 364**	**179 570**	**185 049**	**186 946**	**93 502**	**101 919**	**111 882**	**113 033**	**118 623**	**119 683**	**115 478**
-19 år	17 377	16 610	13 982	12 338	12 316	12 225	13 286	7 218	7 385	6 958	6 556	6 549	6 450	7 031
20 år	16 689	16 040	15 606	14 136	14 177	14 007	14 368	7 889	8 477	9 454	8 880	8 710	8 464	8 226
21 år	14 905	14 793	14 604	13 917	14 041	14 023	14 025	7 745	7 913	9 217	9 277	8 990	8 719	8 306
22 år	13 637	13 166	13 017	12 635	13 429	13 353	13 399	7 370	7 437	8 303	8 630	8 844	8 640	8 127
23 år	12 839	12 299	11 915	11 357	12 315	13 167	12 779	7 135	7 247	7 943	7 692	8 352	8 609	7 965
24 år	11 639	11 230	10 771	10 043	10 727	11 683	12 442	6 514	6 744	7 235	6 995	7 310	7 786	7 833
25 år	9 514	9 945	9 274	8 562	9 230	9 592	10 347	5 253	5 922	6 088	5 950	6 228	6 396	6 442
26 år	7 762	7 952	8 002	7 282	7 867	8 102	8 301	4 264	4 684	5 235	5 057	5 374	5 305	5 021
27 år	6 596	6 858	6 562	6 537	6 785	6 801	6 855	3 645	4 019	4 233	4 540	4 637	4 468	4 216
28 år	5 253	5 777	5 784	5 423	6 198	6 120	5 911	2 912	3 370	3 694	3 733	4 174	4 115	3 671
29 år	4 395	4 898	5 001	4 851	5 222	5 651	5 297	2 395	2 877	3 207	3 334	3 540	3 680	3 383
30-34 år	18 686	19 324	19 409	18 602	20 191	21 005	21 463	10 234	11 188	12 347	12 773	13 755	13 947	13 647
35 år-	37 398	41 695	43 545	42 681	47 072	49 320	48 473	20 928	24 656	27 968	29 616	32 160	33 104	31 610
Män	**111 001**	**108 734**	**105 859**	**100 199**	**109 735**	**116 781**	**120 384**	**62 283**	**65 189**	**69 680**	**68 994**	**74 142**	**77 283**	**75 931**
-19 år	11 941	11 773	10 267	9 079	9 137	8 732	9 942	4 619	4 938	4 846	4 670	4 674	4 619	5 139
20 år	11 974	11 199	10 654	9 916	10 477	9 958	10 420	6 437	6 512	7 019	6 769	7 030	6 598	6 641
21 år	10 759	10 414	10 286	9 775	9 851	10 041	10 166	6 100	6 312	7 053	6 962	6 733	6 666	6 464
22 år	9 892	9 254	9 034	8 802	9 698	9 662	9 847	5 707	5 677	6 218	6 238	6 641	6 312	6 138
23 år	9 589	8 786	8 518	7 944	9 070	10 064	9 802	5 726	5 603	5 880	5 780	6 356	6 762	6 335
24 år	8 730	8 262	7 833	7 265	7 993	9 244	9 697	5 244	5 294	5 554	5 252	5 688	6 308	6 282
25 år	7 147	7 228	6 840	6 394	7 088	8 026	8 355	4 355	4 691	4 761	4 630	4 984	5 418	5 395
26 år	5 944	5 743	5 716	5 422	5 957	6 632	6 657	3 571	3 681	3 966	3 851	4 203	4 430	4 186
27 år	4 758	4 837	4 530	4 464	4 964	5 414	5 566	2 881	3 020	3 074	3 144	3 487	3 710	3 502
28 år	3 758	3 877	3 868	3 556	4 193	4 605	4 622	2 277	2 507	2 638	2 517	2 867	3 058	2 902
29 år	3 052	3 112	3 164	3 037	3 530	3 834	4 038	1 777	1 999	2 135	2 147	2 412	2 568	2 556
30-34 år	10 702	10 668	10 620	10 000	11 380	12 529	12 964	6 302	6 721	7 125	7 000	7 813	8 437	8 390
35 år-	12 755	13 581	14 529	14 545	16 397	18 040	18 308	7 287	8 234	9 411	10 034	11 254	12 397	12 001

Uppgifter

1. Kurvan nedan illustrerar hur antalet antagna till högskolans grundutbildning förändrades inom en specifik grupp åren 1998 till 2004. **Vilken grupp avses?**

A 29-åringar

B 26-åriga kvinnor

C 29-åriga kvinnor

D –19-åriga män

E 25-åriga män

2. Studera hur antalet män som sökte till högskolans grundutbildning förändrats över tid. **Mellan vilka två på varandra följande höstterminer var förändringen minst, i antal räknat?**

A 1998–1999

B 1999–2000

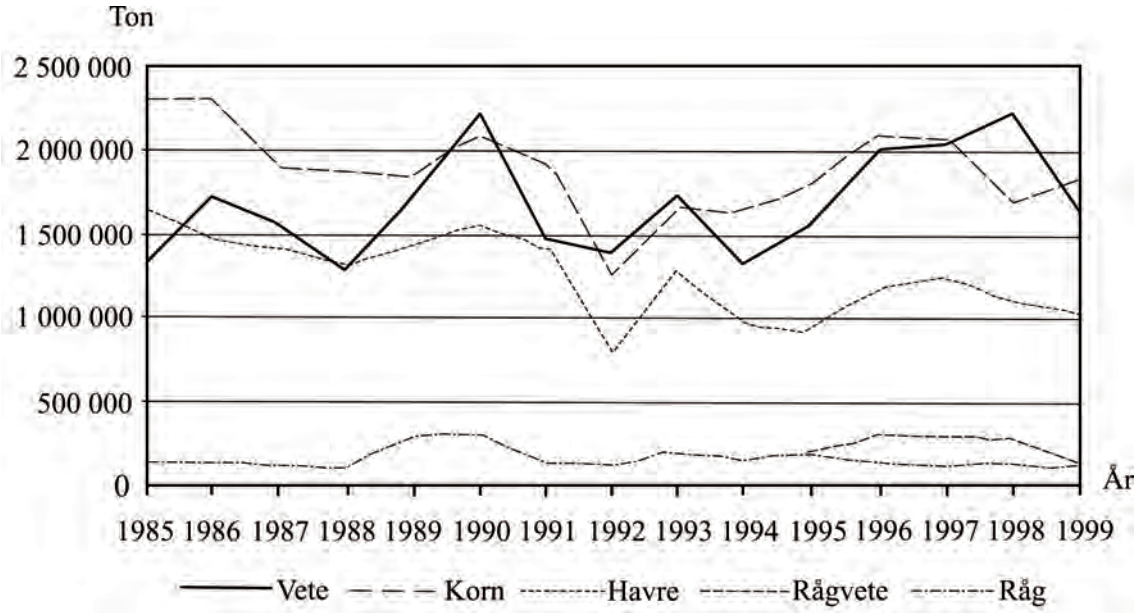
C 2000–2001

D 2001–2002

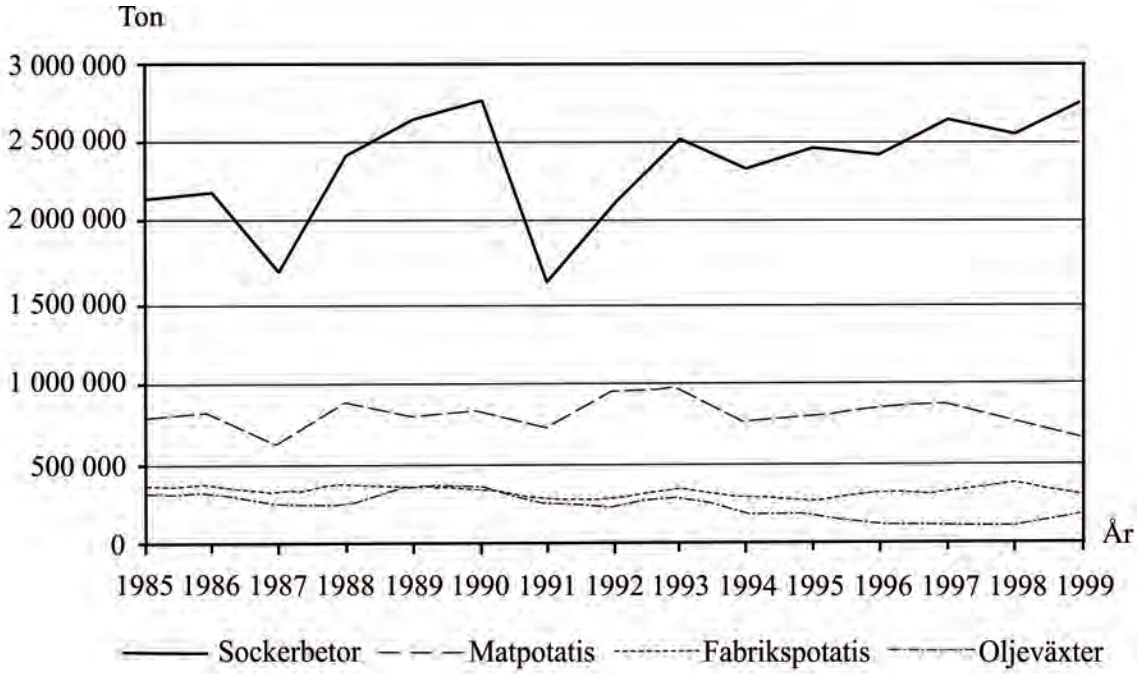
E 2002–2003

FORTSÄTT PÅ NÄSTA SIDA »

Skördar av spannmål och andra vegetabilier

Skördarna av vissa spannmål 1985–1999. Ton.

Skördarna av sockerbetor, mat- och fabrikspotatis samt oljeväxter 1985–1999. Ton.

Uppgifter

3. Vilket svarsförslag är korrekt?

A 1990 var veteskörden större än såväl kornskörden som sockerbetsskörden.

B 1991 var sockerbetsskörden större än såväl kornskörden som veteskörden.

C 1992 var kornskörden större än såväl veteskörden som matpotatisskörden.

D 1993 var matpotatisskörden större än såväl havreskörden som rågskörden.

E 1994 var havreskörden större än såväl rågskörden som matpotatisskörden.

4. Hur stor var skörden av sockerbetor 1999 jämfört med skörden av fabrikspotatis samma år?

A 2 gånger så stor

B 4 gånger så stor

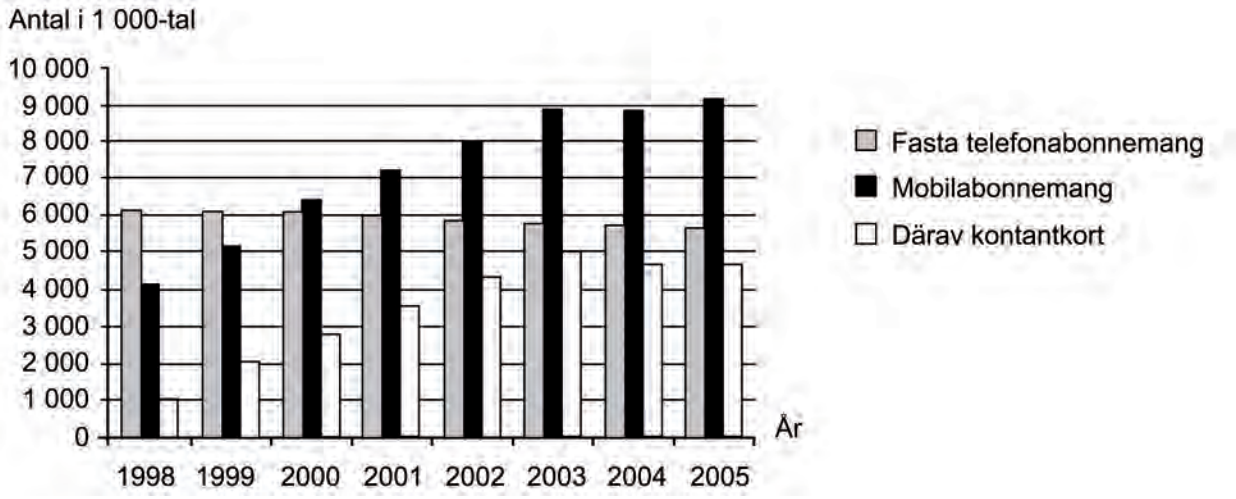
C 6 gånger så stor

D 9 gånger så stor

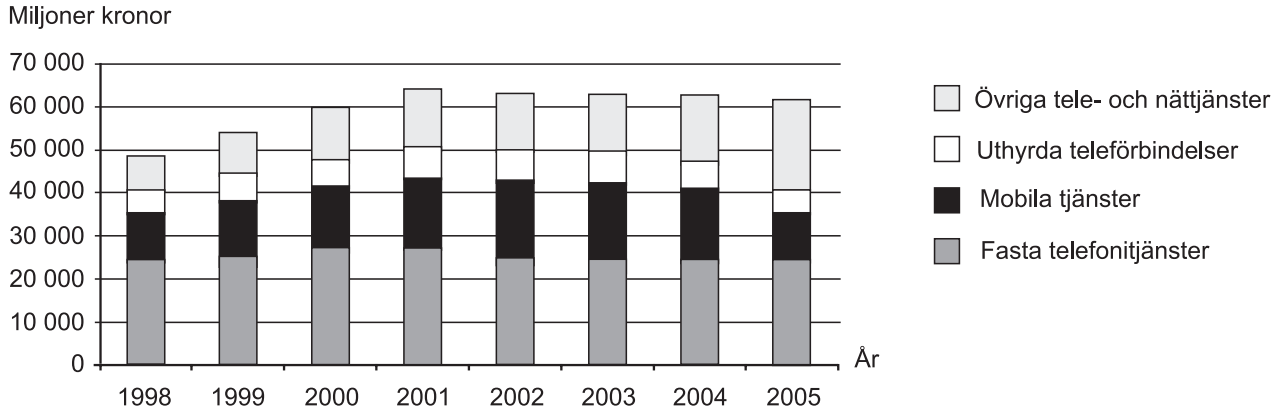
E 16 gånger så stor

FORTSÄTT PÅ NÄSTA SIDA »

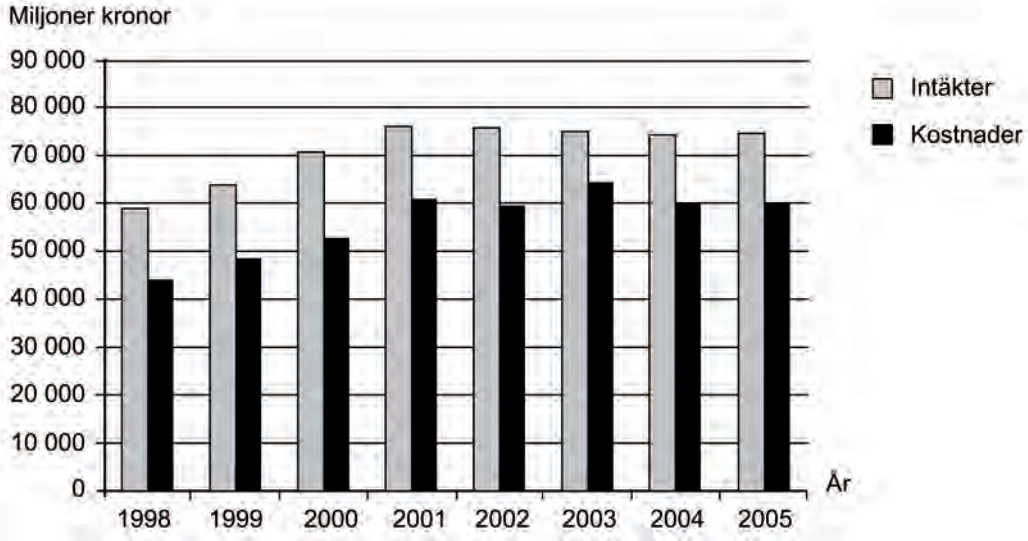
Telemarknaden i Sverige

Antalet fasta telefonabonnemang, antalet mobilabonnemang samt därav mobilabonnemang med kontantkort under perioden 1998–2005. Tusental.

Omsättningen inom telebranschen fördelad på olika telefonitjänster under perioden 1998–2005. Miljoner kronor.

Intäkter och kostnader inom telebranschen under perioden 1998–2005. Miljoner kronor.

Uppgifter

5. Vilket år var skillnaden mellan telebranschens intäkter och kostnader som störst respektive som minst, i kronor räknat?

A 2000 respektive 2002

B 2000 respektive 2003

C 2001 respektive 1998

D 2001 respektive 2003

E 2003 respektive 1998

6. Hur mycket större var omsättningen för mobila tjänster än omsättningen för uthyrda teleförbindelser 2001?

A 5 000 miljoner kr

B 10 000 miljoner kr

C 16 000 miljoner kr

D 20 000 miljoner kr

E 42 000 miljoner kr

FORTSÄTT PÅ NÄSTA SIDA »

Singelolyckor

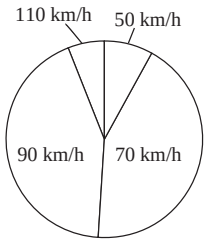
Singelolyckor med dödlig utgång (dödsolyckor) 1997–2000 på statliga vägar, exklusive motorvägar, klassificerade efter hastighetsbegränsning och vägbredd. För varje vägklass anges total väglängd, antal dödsolyckor och antal dödade. Dessutom anges vägklassens andel av den totala längden väg och dess andel av det totala antalet dödsolyckor.

Hastighets-begränsning	Vägbredds-klass (m)	Total väg-längd (km)	Antal olyckor	Antal dödade	Andel väglängd	Andel olyckor
50 km/h	**0–5,5**	1 802	5	5	0,02	0,02
50 km/h	**5,6–6,5**	2 329	9	9	0,03	0,03
50 km/h	**6,6–7,9**	289	5	5	0,00	0,02
50 km/h	**8,0–10,0**	154	2	2	0,00	0,01
50 km/h	**10,1–11,5**	14	2	3	0,00	0,01
50 km/h	**11,6–15,9**	6	1	1	0,00	0,00
	Summa	**4 594**	**24**	**25**	**0,05**	**0,08**
70 km/h	**0–5,5**	37 869	34	36	0,43	0,12
70 km/h	**5,6–6,5**	16 637	54	57	0,19	0,19
70 km/h	**6,6–7,9**	1 783	15	15	0,02	0,05
70 km/h	**8,0–10,0**	1 410	12	13	0,02	0,04
70 km/h	**10,1–11,5**	56	4	4	0,00	0,01
70 km/h	**11,6–15,9**	225	7	7	0,00	0,02
	Summa	**57 980**	**126**	**132**	**0,66**	**0,43**
90 km/h	**0–5,5**	1 632	2	2	0,02	0,01
90 km/h	**5,6–6,5**	10 968	29	31	0,12	0,10
90 km/h	**6,6–7,9**	3 349	31	32	0,04	0,11
90 km/h	**8,0–10,0**	5 779	26	27	0,07	0,09
90 km/h	**11,6–15,9**	2 562	36	40	0,03	0,12
	Summa	**24 290**	**124**	**132**	**0,27**	**0,43**
110 km/h	**6,6–7,9**	205	1	1	0,00	0,00
110 km/h	**8,0–10,0**	569	1	1	0,01	0,00
110 km/h	**11,6–15,9**	811	14	14	0,01	0,05
	Summa	**1 585**	**16**	**16**	**0,02**	**0,06**
	Totalt:	**88 449**	**290**	**305**	**1,00**	**1,00**

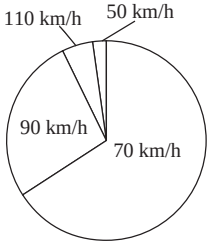
Uppgifter

7. Studera den totala väglängdens procentuella fördelning på de olika hastighetsbegränsningarna. **Vilket diagram illustrerar denna fördelning?**

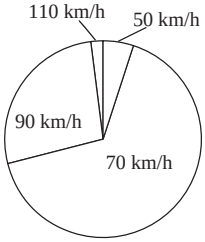
A

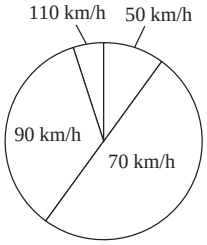
B

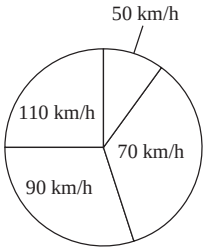
C

D

E

8. Hur många dödsolyckor skedde på vägar som var smalare än 8 meter?

A 19

B 62

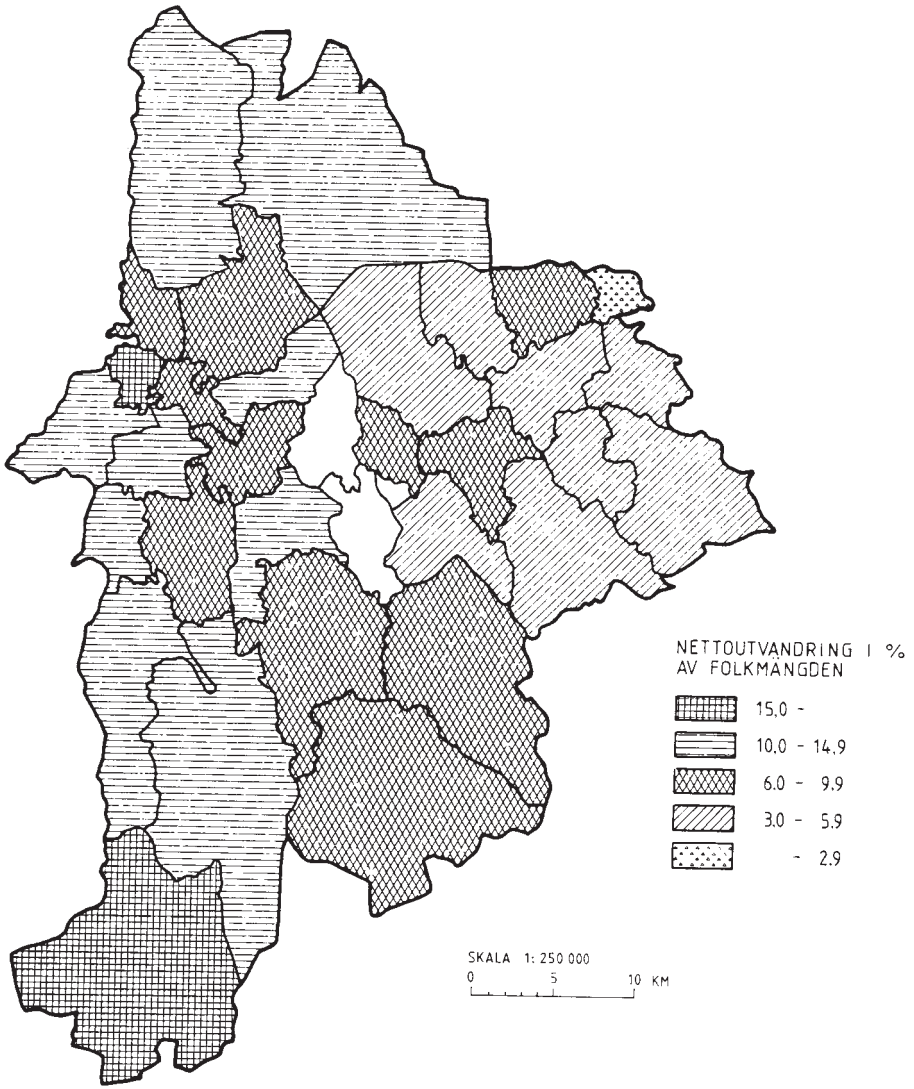
C 105

D 185

E 226

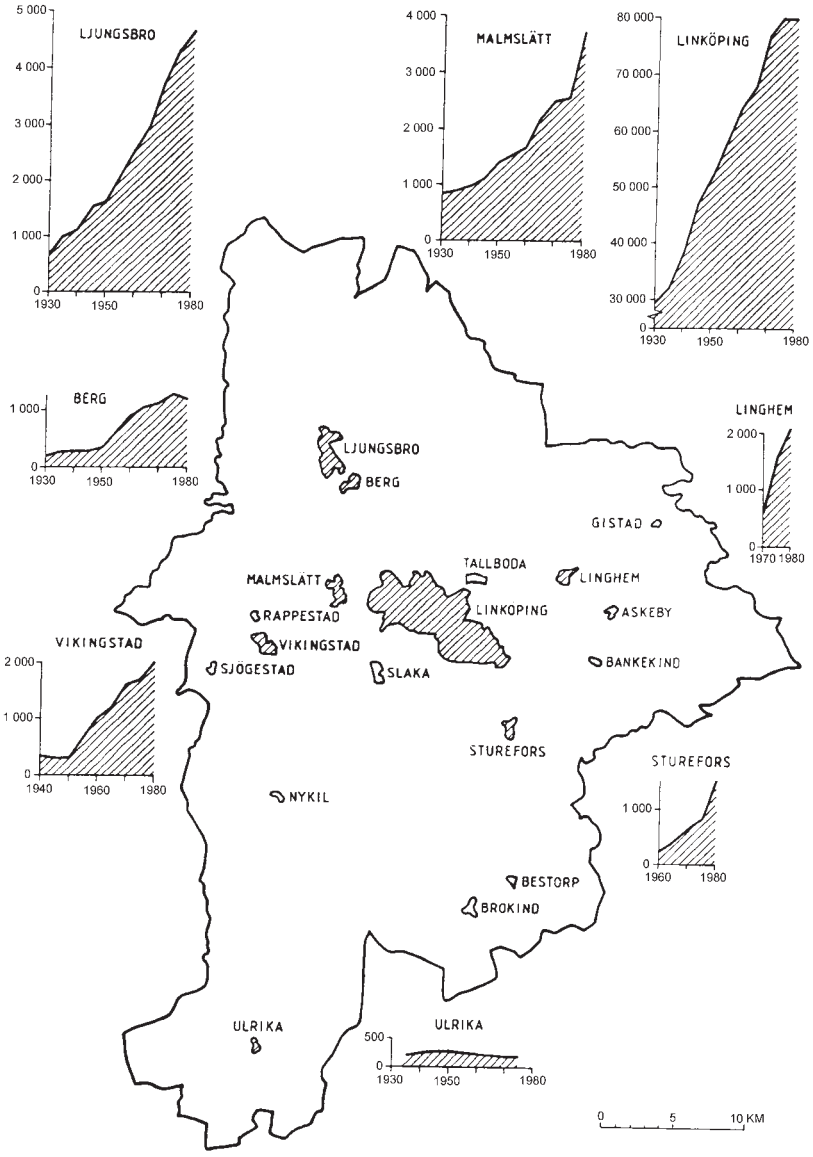
FORTSÄTT PÅ NÄSTA SIDA »

Befolkningsrörelser kring Linköping

Nettoutvandring[1] från socknar i Linköpingsbygden perioden 1881–1890 uttryckt i procent av folkmängden i respektive socken. Nettoutvandring från Linköpings stad redovisas ej.

[1] Utvandring efter det att invandringstal dragits av.

Linköpings kommuns tätorter samt antalet invånare i åtta av tätorterna några år under perioden 1930–1980.

Uppgifter

9. Vilken av följande tätorter noterade den största befolkningsförändringen i antal invånare räknat 1980 jämfört med 1970?

A Berg

B Linghem

C Ljungsbro

D Sturefors

E Vikingstad

10. Hur stor del av hela Linköpingsbygdens area utgjorde de socknar vars nettoutvandring understeg 10 procent av den egna folkmängden?

A 1/5

B 1/4

C 1/3

D 1/2

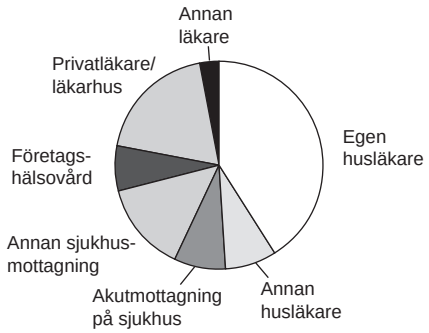
E 4/5

FORTSÄTT PÅ NÄSTA SIDA »

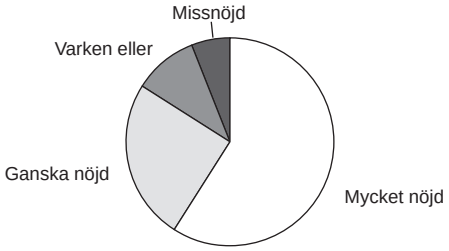
Sjukvården i Stockholms län

Stockholms läns landsting undersöker regelbundet vad patienter i länet tycker om den sjukvård som erbjuds. Under perioden oktober 1999–januari 2000 skickades en enkät ut. Cirkeldiagrammen redovisar resultaten från några av de frågor som ställdes i enkäten.

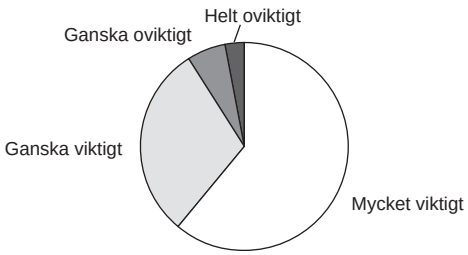
Var sökte du läkare senast?

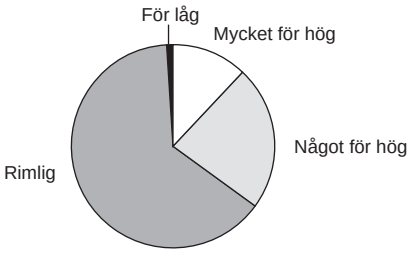
Blev du nöjd eller missnöjd med läkarens bemötande?

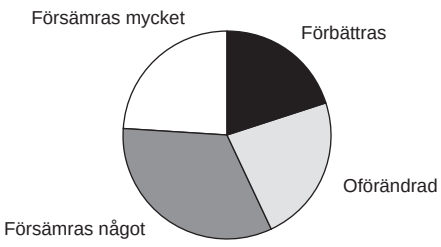
Anser du att det är viktigt eller inte att kunna byta husläkare?

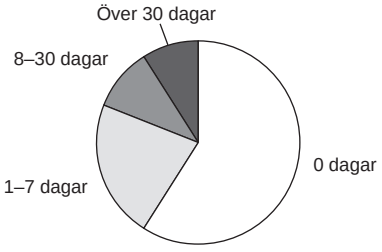
Anser du att avgiften för husläkarbesök är för hög, för låg eller rimlig?

Tror du att sjukvården kommer att förbättras eller försämras under de närmaste åren?

Hur många sjukskrivningsdagar har du haft under de senaste tolv månaderna?

Undersökningsresultat av 6 700 personers syn på och erfarenheter av sjukvården i Stockholms län. Procent.

Uppgifter

11. Var sökte ungefär 1 300 av personerna läkare senast?

A Egen husläkare

B Akutmottagning på sjukhus

C Annan sjukhusmottagning

D Företagshälsovård

E Privatläkare/läkarhus

12. Hur stor andel av personerna hade varit sjukskrivna åtta dagar eller mer under de senaste tolv månaderna?

A En av tio

B Två av tio

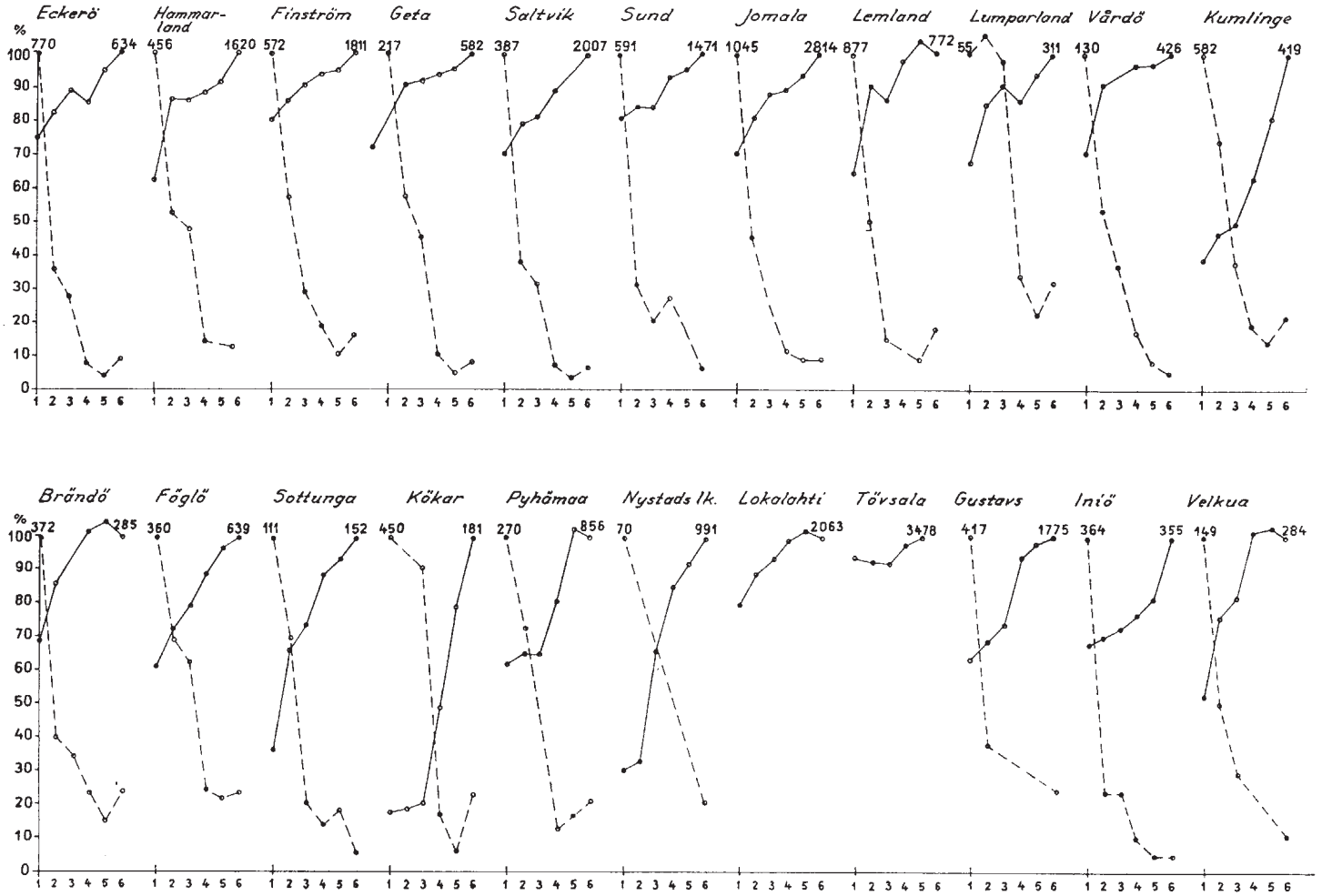
C Tre av tio

D Fyra av tio

E Fem av tio

FORTSÄTT PÅ NÄSTA SIDA »

Åker och äng i några finländska socknar 1910–1960

Ängsarealens utveckling. Vid varje kurvas början anges ängsarealens storlek i hektar år 1910. Ängsarealens storlek vid de övriga tidpunkterna anges i procent av detta värde. För några socknar är värdena för ängsarealen ofullständiga.

Åkerarealens utveckling. Vid varje kurvas slut anges åkerarealens storlek i hektar år 1960. Åkerarealens storlek vid de övriga tidpunkterna anges i procent av detta värde.

Åker- och ängsarealens utveckling i 22 finländska socknar enligt jordbruksenkäter 1910, 1920, 1930, 1940, 1950 och 1960 (tidpunkterna utsatta som 1, 2, 3, 4, 5 respektive 6).

Uppgifter

13. Vilken av följande socknar hade 1960 den minsta ängsarealen i hektar räknat?

A Sund

B Lumparland

C Sottunga

D Kökar

E Nystads lk.

14. Hur stor var den sammanlagda arealen åker och äng i Sund socken 1910?

A 880 ha

B 1 390 ha

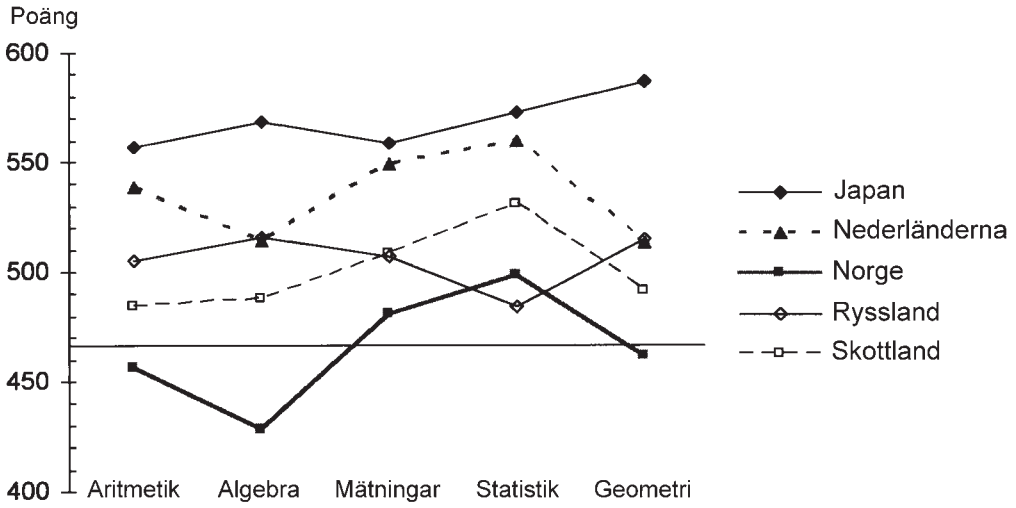
C 1 650 ha

D 1 770 ha

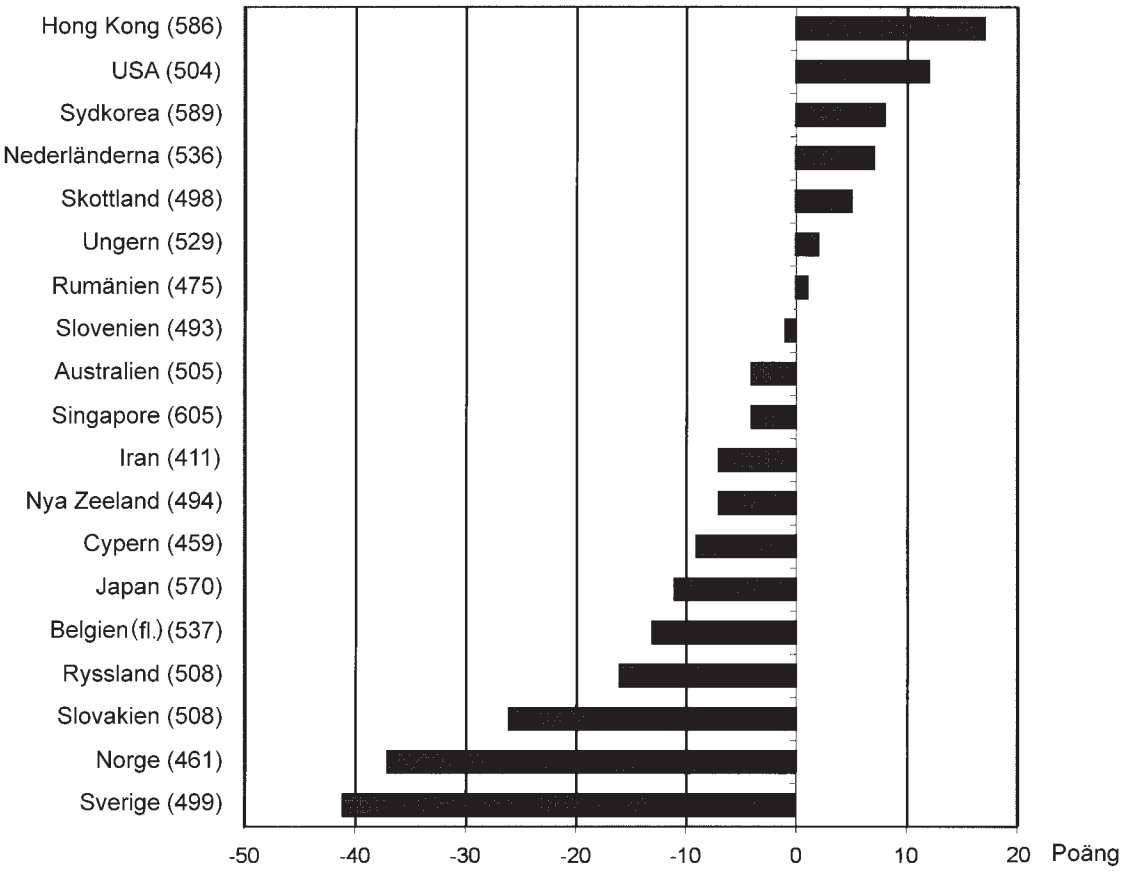
E 2 060 ha

FORTSÄTT PÅ NÄSTA SIDA »

Matematikresultat i årskurs 8

Genomsnittligt antal poäng i årskurs 8 för fem matematikområden 2003, redovisat för fem länder med sinsemellan olika matematikundervisningstraditioner. Den horisontella linjen markerar den internationella genomsnittliga poängen för de fem matematikområdena tillsammans.[1]

Förändringen av matematikresultaten (genomsnittet för fem matematikområden) i årskurs 8 år 2003 jämfört med 1995, redovisad för 19 jämförbara länder/regioner. Inom parentes anges det genomsnittliga antalet poäng som eleverna i respektive land/region fick 2003.

[1] Data utgår från en internationell studie, i vilken 50 länder deltog.

Uppgifter

15. Hur mycket högre var den genomsnittliga poängen i Nederländerna än i Ryssland inom områdena aritmetik respektive statistik 2003?

A 34 respektive 28 poäng

B 34 respektive 75 poäng

C 54 respektive 28 poäng

D 54 respektive 75 poäng

E 54 respektive 88 poäng

16. Vilket land avses?

År 2003 var statistik det matematikområde som eleverna fick sin högsta poäng i. År 1995 var elevernas genomsnittliga matematikresultat bättre än 2003.

A Japan

B Nederländerna

C Norge

D Ryssland

E Skottland

FORTSÄTT PÅ NÄSTA SIDA »

Privat och offentlig missbruksvård

	1912	1918	1928	1938	1949	1959	1967	1976	1984	1990	1997
1	D										
2	D	D	D	D	D	D	D	D	D		
3	T										
4	T										
5	F	F	F	F	F	A	A	A	T	T	A
6	F	F									
7	F										
8	F									K	S
9		K									
10		D	D	D	D				D	T	
11		D	D								
12		?	?								
13		F	S	S	S	S	S	S	I	I	
14			S	S	S	S	S				
15			S	S							
16			K	T	T	T	T	T	K	K	S
17			?	?	?	F	F	F	L	L	S
18				?	?	D	D	D	L	L	
19				?	?	D	D	D	D	D	D
20				?	?	T					
21				?	?	T	T	T	L	I	
22				?	?	T	T	T	L	L	
23				?	?	T	F	F	F	F	T
24				?							
25					S						
26					S						
27					S	S					
28					S						
29					S	S					
30					?	D	D	D	L	L	L
31					?	T	T	T	L	L	L
32					?	T	T				
33					?	T	T	T	K	K	
34						S	S				
35						S	S	S	L	L	S
36						S	S	S			
37						L	L	L	L	I	
38						L	L	L	L	L	S
39						K	K	K	K	K	K
40						K	K	K	K		
41						K	K	K	K	K	K
42						K	K	K	K	K	

	1959	1967	1976	1984	1990	1997
43	K	K	K	K	K	K
44	K	K	K	K	K	K
45	K	K	K	K	K	K
46	D	K	K	K	K	S
47	D	D	D	K	K	S
48	T					
49	T	T	T	L	L	S
50	T	T	T	L	L	
51	T	T	T	L		
52	T					
53	T	T	T	T	L	L
54	T	T	T	L	L	L
55	T	T	T	L	L	S
56	T	T	T	L		
57	T	T	T	L	L	
58	T	T	T	K	K	K
59	T	T	T	K	K	K
60	F					
61	F	F	F	F	F	
62	F	F	F	K	K	O
63	F	F	F			
64		S				
65		S	S	L	L	S
66		S	S	L	L	S
67		L	L	L	L	
68		K	K	K	K	
69		K	K	K	K	
70		T	T	K	K	S
71		T	T	H	H	H
72		T	T	L	L	
73		H	H	T	T	T
74			L	L	L	
75			L			
76			K	K		
77			K	K	K	
78			K	K	K	
79				L	L	
80				L	T	
81				L	L	
82				L		
83				L		
84				L	L	K

	1984	1990	1997
85	L		
86	L		
87	L		
88	L		
89	K	K	S
90	K	K	S
91	K		
92	K	K	
93	K		
94	D	T	T
95	D	D	D
96	D	D	F
97	T	T	T
98	T	T	A
99	T	T	T
100	T	T	
101	T	T	
102	T	T	T
103	T	T	
104	T	T	A
105	T	T	
106	T	T	
107	T	H	H
108	T	I	I
109	H	H	
110	H	H	F
111	H		
112	H	H	H
113	H	H	
114	I	I	
115	I		
116	I	I	I
117	I	I	
118	I	I	I
119	I	I	P
120	I		
121	I	I	I
122	P	P	P
123	P	P	P
124	P		
125	P		
126	A		

Typ av huvudman

S	stat
L	landsting
K	kommun
D	diakoni
T	stiftelse
F	förening
H	klientrörelse/länkar
I	pingströrelse
O	kooperativ
P	privatperson/handelsbolag
A	aktiebolag
?	okänd huvudman

Lista över 126 vårdinstitutioner verksamma ett eller flera av åren 1912, 1918, 1928, 1938, 1949, 1959, 1967, 1976, 1984, 1990 och 1997. Varje vågrät rad motsvarar en institution och ger information om dess typ av huvudman vid olika tidpunkter.

Uppgifter

17. Hur många av institutionerna har med säkerhet haft minst tre olika typer av huvudmän under de år som studerats?

A 12

B 14

C 16

D 18

E 21

18. Räkna institutionerna som 1967 hade en stiftelse som huvudman. **Hur stor andel av dessa institutioner hade 1990 i stället landstinget som huvudman?**

A 25 procent

B 35 procent

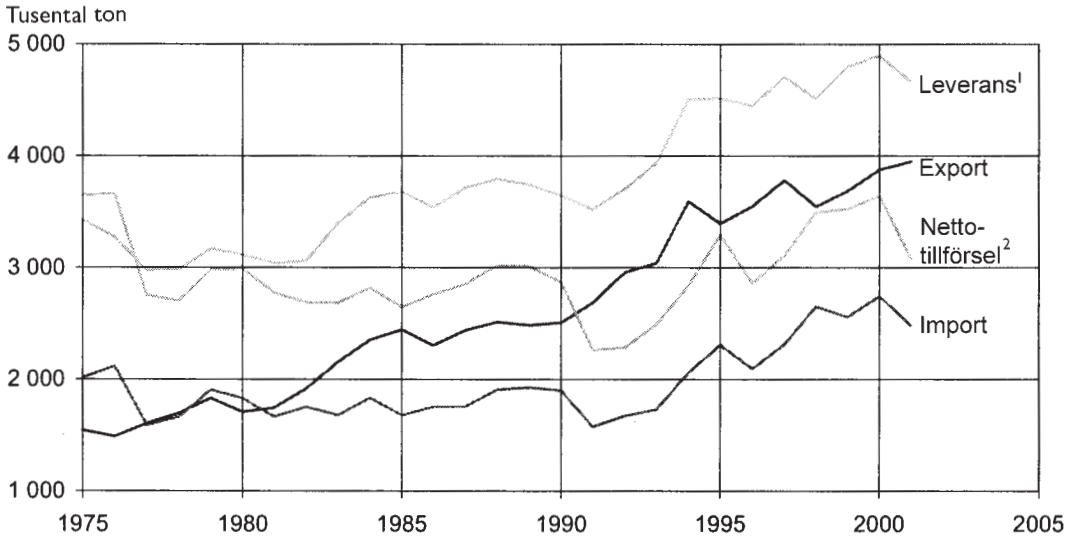
C 45 procent

D 55 procent

E 65 procent

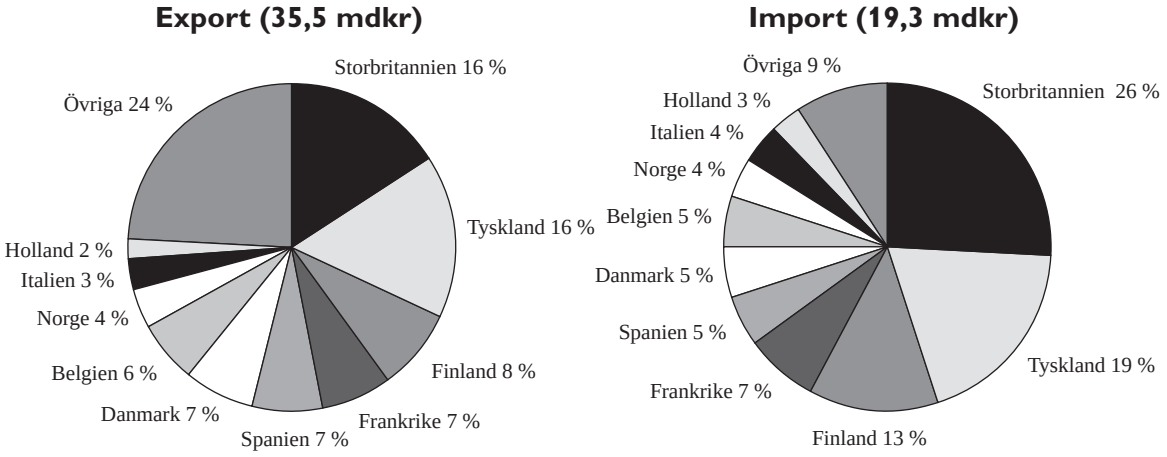
FORTSÄTT PÅ NÄSTA SIDA »

Sveriges handel med stål

Sveriges import och export av stål åren 1975–2001. Tusental ton.

[1] Leverans: mängden stål som produceras i Sverige.
[2] Nettotillförsel: summan av leveranser och import minus export.

Det totala värdet av Sveriges export respektive import av stål år 2001, procentuellt fördelat på de länder som handeln bedrevs med. Miljarder kronor.

Uppgifter

19. Hur mycket större var exporten jämfört med importen det år då nettotillförseln av stål var som minst?

A 1 000 ton

B 2 600 ton

C 1 100 000 ton

D 1 600 000 ton

E 2 000 000 ton

20. Vilket var det genomsnittliga värdet per ton exporterat stål 2001?

A 7 500 kronor

B 9 000 kronor

C 75 000 kronor

D 90 000 kronor

E 140 000 kronor

PROVET ÄR SLUT. FINNS TID ÖVER, KONTROLLERA DINA SVAR.

HÖGSKOLEVERKET
Swedish National Agency for Higher Education

Block 5

2010-10-23

Högskoleprovet

Svarshäfte nr.

DELPROV 9 LÄSd

Delprovet innehåller 20 uppgifter.

Anvisningar

Delprovet LÄS prövar din förmåga att ta till dig innehållet i texter skrivna på svenska. Provet består av fem texter från olika ämnesområden. Till varje text hör fyra uppgifter. Varje uppgift består av en fråga med fyra svarsförslag. Ett av svarsförslagen är rätt.

Läs texten och välj ut det svarsförslag som med stöd av texten bäst besvarar frågan.

Ibland kan du klart se att ett av svarsförslagen är rätt och att de andra är fel. Ibland verkar först flera svar mer eller mindre rimliga. Då måste du, genom att jämföra de olika svarsförslagen, välja ut det som **bäst** besvarar frågan.

Observera att du ska lösa uppgifterna med ledning av den information som ges i respektive text.

Alla svar ska föras in i svarshäftet. Det ska ske **inom** provtiden.
Markera tydligt.
Om du inte kan lösa en uppgift, försök då att bedöma vilket svarsförslag som verkar mest rimligt.
Du får inget poängavdrag om du svarar fel.

På nästa sida börjar provet som innehåller **5 texter** och **20 uppgifter.**
Provtiden är 50 minuter.

BÖRJA INTE MED PROVET FÖRRÄN PROVLEDAREN SÄGER TILL.

Tillstånd har inhämtats att publicera det upphovsrättsligt skyddade material som ingår i detta prov.

Heidenstams harem

Idén till hur viktig forskning skapas uppstår ibland när forskaren minst anar det. I Cristine Sarrimos fall handlade det om när hon av ”en tillfällighet läste *Hans Alienus* som få, om ens någon, läser längre”. Läsningen gjorde henne intresserad av författaren till boken, Verner von Heidenstam. Kunde det vara så att denna hyllade nationalskald blivit normaliserad av den tidigare forskningen? Om så är fallet, finns det mer att hämta i hans författarskap och liv? Utifrån frågor som de här har Sarrimo skrivit en bok om den koloniala tidens orientalism, nationalism och marknadstänkande och sist men inte minst om kön och sexualitet.

I sin bok, *Heidenstams harem*, analyserar Sarrimo Heidenstams skönlitterära texter och brev samt texter som skrivits till och om honom. Hennes bok är ett exempel på en sammansmältning av biografi, litteraturvetenskap och historia.

Den läsare som är intresserad av personen Heidenstam hittar en hel del som den tidigare forskningen valt att bortse från av olika skäl. Han hade under stora delar av sitt liv framgångar i det offentliga livet och var en del av kultureliten. Men det är inte nationalskalden som träder fram här. Istället skissar Sarrimo ett porträtt av en människa med ganska så ljusskygga föreställningar om andra människor och då främst om kvinnor och barn. Stundtals verkar det som om Heidenstam inte gjort annat än utkämpat konflikter med andra människor, eller försökt skapa hierarkiska system som syftade till att höja hans eget kapital.

Eller är det så att källorna spelar oss ett spratt? Går det att nå djupare psykologisk kunskap om en annan människa utifrån kvarlämnat material? Som historiker vill jag givetvis kunna svara ja på den frågan, men går det? Alla texter är beroende av det sammanhang de produceras i. Vem är de skrivna till och varför? Heidenstam konstruerade i sina privata brev ett jag på ett liknande sätt som han i de skönlitterära texterna skapade bilder av mannen, diktaren, aristokraten och/eller svensken. Sarrimos analys har många förtjänster och en av dem är just detta att hon likställer de olika texttyperna med varandra, den ena är inte sannare än den andra. Vi vet kanske inte mer om personen Heidenstam efter att ha läst boken, men vi vet mycket om representationer av manligt och kvinnligt, vilket är desto mer intressant.

Våra upplevelser hämtar näring både från den värld vi lever i och inte minst från de fiktiva världar som litteratur ger inblick i. Genom att läsa bland annat Heidenstam kan vi ta del av beskrivningar av människor och platser. En läsande människa stiftar bekantskap med litterära gestalter, och dessa möten påverkar henne och ger henne redskap för hur hon kategoriserar och värderar sig själv, tiden hon lever i och andra människor. En viktig uppgift för litteraturvetaren är att synliggöra det innehåll som finns i texterna och ställa det i relation till författarens samtid och inte minst till samtiden och dess möjliga läsningar. *Heidenstams harem* är ett fulländat exempel på den här typen av litteraturvetenskap.

Precis som titeln anger handlar stora delar av boken om sexualitet och relationer mellan könen, men också om relationer mellan man och man och kvinna och kvinna. Ordet harem för tankarna till Orienten och stora delar av innehållet handlar just om relationen mellan vi och dom, såsom den gestaltas mellan oss i västerlandet och dem där borta i Orienten.

Både texterna av och livet kring personen Verner von Heidenstam vittnar om hur han levde i en tid då gruppen borgerliga män växte sig allt starkare. Heidenstam tillhörde själv aristokratin. Den höll på att försvagas och det är intressant att följa Sarrimos tolkning av hur en representant för en stark men ändå marginaliserad grupp hanterar situationen. På så sätt är *Heidenstams harem* en kritisk granskning av hur det moderna Sverige växte fram. Det hade varit intressant om Sarrimo hade fördjupat sig i den svenska historien och Heidenstams strukturella villkor. Hon nämner exempelvis i förbigående att han var ekonomiskt oberoende, till skillnad från andra författarkolleger. Men vad hade det för betydelse för hur han levde sitt liv och vad satte det för spår i hans författarskap? Läsaren får visserligen veta att den goda ekonomin gjorde det möjligt för Heidenstam att behandla kvinnor på ett särskilt sätt, men visst måste också den ekonomiska friheten ha påverkat hans arbete? Fanns det problem med att inte behöva någon inkomst? Skapande arbete kräver inte bara tid och rum utan också en känsla av tillhörighet och betydelse. En ekonomiskt oberoende person som Heidenstam hade kanske svårare att få dessa känslor att infinna sig, än om han varit tvungen att söka upp sammanhang för sitt skrivande? Det litterära fältet under Heidenstams tid måste ju ha varit påverkat av ekonomiskt kapital, på samma sätt som andra kapitalformer styrde den hierarkiska ordningen mellan författarna.

I boken förs ett resonemang om hur kanon skapas. Förutom författarens texter och mottagandet av dessa, kan platser ha avgörande betydelse i en kanoniseringsprocess. I det här fallet är det givetvis Övralid vid Vättern som är det symboliskt viktiga rummet. Huset var Heidenstams

hem under senare delen av hans liv. Det har med sitt stilrena formspråk och karga, strikta uttryck kommit att bli en symbol för det offentliga, manliga samhälle som Sarrimo intresserar sig för. På samma sätt som andra avtryck i det offentliga, där kanske Nobelpris och ledamotskap i Svenska akademien är de tydligaste exemplen, blir Övralid en viktig byggsten i arbetet med att skapa en nationalskald. Detta arbete fortskrider än idag. Exempelvis delas Övralidspriset ut varje år och det sker naturligtvis just där. En genomgång av vilka författare, essäister och forskare som fått priset sedan 1945, då det instiftades, visar att priset stärker den manliga offentligheten. Det är i alla fall en rimlig tolkning av att 57 av pristagarna är män och sju är kvinnor.

Människan Heidenstam är död, men nationalskalden lever vidare, liksom de föreställningar om privat–offentligt, manligt–kvinnligt, vi–dom som han var med om att skapa och som vi alla mer eller mindre är med om att reproducera.

Maria Sundkvist

kanon = det urval av litterära verk som av sin samtid anses vara de viktigaste

Uppgifter

1. I vilket huvudsakligt syfte skrev Cristine Sarrimo boken *Heidenstams harem*, enligt texten?

A För att granska den påverkan som Heidenstams litterära arv haft på svensk kultur och historiesyn.

B För att vidga och vidareutveckla den beskrivning som forskningen hittills gett av nationalskalden Heidenstam.

C För att analysera Heidenstams ställning som offentlig person och hans roll i dåtidens politiska debatt.

D För att lyfta fram och utforska de mindre kontroversiella delarna av Heidenstams omfattande författarskap.

2. Hur kan man utifrån texten bäst sammanfatta det övergripande temat i Cristine Sarrimos bok?

A Heidenstam och hans självuppfattning.

B Heidenstam och hans historia.

C Heidenstam och hans litterära produktion.

D Heidenstam och hans samtid.

3. Vad menar recensenten troligast med att Heidenstam ”blivit normaliserad av den tidigare forskningen”?

A Att forskningen inte brytt sig om de självbiografiska delarna av Heidenstams författarskap.

B Att forskningen bidragit till att Heidenstam idag är en närmast bortglömd författare.

C Att forskningen nöjt sig med en begränsad och tillrättalagd bild av Heidenstam.

D Att forskningen varit lika påverkad av fördomar som Heidenstam själv var i sitt författarskap.

4. Vad önskar recensenten att Cristine Sarrimo hade utforskat närmare?

A Ursprunget till Heidenstams föreställning om kvinnan som underlägsen.

B Heidenstams funktion som inspirationskälla för andra manliga författare.

C Den verkliga betydelsen av Heidenstams speciella samhällsposition.

D Den självbild som Heidenstam gav uttryck för i sin privata brevväxling.

FORTSÄTT PÅ NÄSTA SIDA »

Cannabis och schizofreni

Att cannabis kan orsaka en mängd psykiska symtom är väl känt sedan länge. Begrepp som ”haschpsykos” eller ”cannabispsykos” används ofta i den allmänna debatten, men vad dessa begrepp beskriver är inte helt klart.

Man kan skilja ut fyra olika psykiska effekter av cannabis: akuta psykiska effekter, icke-psykotiska långtidseffekter, cannabispsykos samt effekter på oberoende psykotisk störning efter aktuell missbruksperiod.

När det gäller *akuta psykiska effekter* gäller för cannabis liksom för flertalet psykoaktiva droger att det är en känslig balansgång mellan de sökta, eftersträvade ruseffekterna av drogen och de bieffekter som ofta erhålles. ”Snedtändning” är ett av de begrepp som ibland används för att täcka sådana fenomen.

Bland de *icke-psykotiska långtidseffekterna* är amotivationssyndromet det mest omtalade, vilket innebär en tilltagande förlust av motivation och lustkänsla, vilket leder till allmän passivitet och social isolering.

Cannabispsykos eller *haschpsykos* är som nämnts ett vanligt begrepp för olika typer av störningar. Det kan vara mer eller mindre utdragna toxiska psykoser, och med det menas psykoser direkt utlösta av en substans som tillförs, i detta fall cannabis.

Det som huvudfrågan gäller är om cannabis kan ha en *effekt på oberoende psykotisk störning efter aktuell missbruksperiod*. Schizofreni är det huvudsakliga utfallet som studerats, men även andra psykotiska störningar är av intresse.

Den tidsgräns som krävs för att kunna utesluta en toxisk psykos är enligt klassifikationssystemet ICD sex månader. För att kunna tala om att cannabis orsakar schizofreni eller annan psykos måste man således påvisa att cannabismissbruk inte har förekommit under sex månader innan diagnosen fastställs.

Det är metodologiskt svårt att bena upp sambandet mellan cannabis och psykos, eftersom olika typer av samband kan tänkas:

1. Cannabis orsakar psykos
2. Cannabis utlöser latent psykos
3. Cannabis orsakar återfall i tidigare psykos
4. Psykotisk störning orsakar cannabismissbruk
5. Falskt samband p.g.a. samvarierande faktorer
6. Inget samband

Den enda säkra metoden för att ta reda på om samband av den första typen föreligger är att följa en grupp personer över tid och jämföra dem som missbrukat cannabis med dem som inte har gjort det med avseende på insjuknande i schizofreni. Under lång tid fanns inga sådana studier, däremot många fallstudier av personer med schizofreni där man konstaterat tidigare cannabiskonsumtion i hög grad. I mitten av 1980-talet lyckades vi identifiera ett material av svenska värnpliktiga män för vilka det fanns intervjudata över cannabismissbruk, liksom andra psykiska och beteendemässiga variabler som var viktiga att kontrollera för i analysen. Materialet gällde de män som värnpliktsmönstrat 1969–70 för vilka personidentifiering fanns bevarad vilket möjliggjort uppföljning i andra databaser.

Vår forskargrupp identifierade 49 000 män för vilka det fanns data om cannabismissbruk och andra variabler av intresse, bl.a. bruk av alkohol och narkotika, medicinering för nervösa besvär och psykiatrisk diagnos vid mönstring. En central fråga vi använde – eftersom den visat sig vara en prediktor för avvikande beteende – var om man rymt hemifrån. Vi följde männen genom sambearbetning med slutenvårdsregistret för psykiatrisk vård, vilket då var tillgängligt till och med 1983, dvs. 14 års uppföljning.

Resultaten visade att det fanns ett tydligt dos–respons-samband mellan uppgiven cannabiskonsumtion i tonåren och senare insjuknande i schizofreni. Det inträffade sex gånger så många fall av schizofreni i gruppen med högst cannabismissbruk jämfört med dem med lägst konsumtion. Resultaten kontrollerades för de samvarierande faktorer som nämnts ovan. Som förväntat hade de som fått en psykiatrisk diagnos vid mönstringen samt de som medicinerat för nervösa besvär ökad risk för schizofreni. När hänsyn tagits till dessa faktorer fanns likafullt en kvarstående nästan tredubblad risk för schizofreni i högkonsumtionsgruppen.

Genom journalstudier kunde vi få ytterligare stöd för att de som vårdats för schizofreni inte varit föremål för vård av andra psykiska besvär eller företett störningar i barndomen, dvs. det finns inte skäl att tro att de börjat missbruka cannabis som en effekt av tidigare psykisk störning.

Vi gjorde en ytterligare uppföljning ett antal år senare, då fler fall av schizofreni hade uppkommit i denna kohort och vi dessutom ville kontrollera för vissa andra bakgrundsfaktorer. Vi gjorde också en särskild analys där vi jämförde fall som insjuknat kort tid efter värnpliktsundersökningen och de som insjuknat först fem år senare, återigen för att utesluta att det rörde sig om schizofreni som debuterat i direkt anslutning till eller före cannabismissbruk. Fynden var mycket likartade, och resultaten påverkades inte när vi uteslöt dem som vårdats de första fem åren efter mönstringen.

Forskningen om cannabis och schizofreni var som ovan

nämnts länge begränsad till fallstudier och kliniska studier utan kontrollerad uppläggning. Det krävs stora material som följs över tid för att man ska kunna studera insjuknande i schizofreni i förhållande till cannabismissbruk, och cannabis är inte en exponering som funnits registrerad i de många kohortstudier som man använt för att exempelvis analysera långtidseffekter av alkoholbruk. Under de senaste fem åren har dock ett antal nya studier dykt upp som bekräftat sambandet mellan cannabismissbruk och senare insjuknande i psykos. De bygger alla på att man intervjuat grupper av unga personer med avseende på cannabiskonsumtion och följt upp dem med avseende på insjuknande i psykos. De har sammanfattats i några värdefulla översikter som här redovisas:

Louise Arsenault och hennes medarbetare sammanställde 2004 resultat av fem studier som analyserade sambandet mellan cannabisbruk och schizofreni samt andra psykoser. Samtliga studier baserades på väldefinierade befolkningsurval och prospektiv design, med adekvat kontroll för samvarierande faktorer. De fann att cannabismissbruk fördubblade risken för framtida insjuknande i schizofreni, och uppskattade den etiologiska fraktionen till 8 procent. De konstaterar att cannabis är en varken nödvändig eller tillräcklig orsak till schizofreni, men att det ändå är av betydelse ur folkhälsosynpunkt att 8 procent av alla schizofrenifall skulle kunna undvikas om cannabisbruk eliminerades.

I en annan sammanställning över sambandet mellan cannabis och schizofreni identifierade Filip Smit och hans medarbetare fem studier. Fyra av dessa studier ingick i Arsenaults sammanställning, men de hade något annorlunda inklusionskriterier. De avfärdar några av de hypoteser som brukar framföras som förklaring till sambandet, bl.a. självmedicinering, men menar att frågan om samvarierande faktorer fortfarande bör diskuteras. De konstaterar att det nu finns ökat stöd för att cannabis kan öka risken för schizofreni, i synnerhet hos sårbara personer, men även hos personer utan tidigare psykiska besvär.

Peter Allebeck

etiologi = läran om orsaker, t.ex. till brott eller sjukdom

Uppgifter

5. Vad var enligt texten problemet med de forskningsmaterial som tidigare användes för att studera kopplingen mellan cannabismissbruk och schizofreni?

A De omfattade enbart individer som insjuknat i schizofreni.

B De avsåg individer både med och utan cannabismissbruk.

C De jämställde schizofreni med andra former av psykoser.

D De syftade till att belysa psykisk sjukdom i allmänhet.

6. Vilket är enligt textförfattaren det bästa sättet att klarlägga om cannabismissbruk orsakar psykos?

A Jämförelser mellan en missbrukargrupp och en kontrollgrupp.

B Omfattande dos-respons-experiment bland värnpliktiga.

C Klassificering och utvärdering av olika tänkbara samband.

D Intervjuer med olika grupper av unga missbrukare.

7. Vilken typ av psykiska effekter av cannabismissbruk har textförfattaren och hans forskargrupp främst fokuserat på?

A Akuta psykiska effekter.

B Icke-psykotiska långtidseffekter.

C Cannabispsykos.

D Effekter på oberoende psykotiska störningar.

8. Vad ser textförfattaren som den viktigaste samlade slutsatsen av sina egna och andras studier om cannabismissbruk?

A Att det nu finns stöd för teorin att missbruket kan leda till olika psykoser, men oftast inte till schizofreni.

B Att det finns stöd för teorin att missbruket kan leda till schizofreni, men då i samverkan med andra former av missbruk.

C Att det nu finns stöd för teorin att missbruket kan leda till insjuknande i schizofreni efter missbruksperioden.

D Att det finns stöd för teorin att missbruket kan leda till schizofreni när missbrukarens livssituation är markant avvikande.

FORTSÄTT PÅ NÄSTA SIDA »

Lövskogens framtid

Det talas och skrivs mycket om lövskog inom skogsbruket idag. Men är det egentligen någon som vill ha den, och i så fall vem och till vad? Lövskog är heller inget enhetligt begrepp. Grovt sett har vi ordinär lövskog, ädellövskog och blandskog, både utan och med inslag av barrträd, som kan kombineras på ett nästan oändligt antal sätt.

I det av riksdagen antagna miljökvalitetsmålet Levande skogar, som är ett av de sexton miljökvalitetsmål som ska leda Sverige till ett uthålligt samhälle, finns ett antal delmål. Med koppling specifikt till lövskog finns inskrivet att ”arealen äldre lövrik skog ska öka med minst 10 procent” och att ”arealen mark föryngrad med lövskog ska öka”. Samtidigt sägs att ytterligare 900 000 hektar skogsmark ska undantas från produktion till år 2010, och siktet är bl.a. inställt på ädellövskogar, triviallövskogar, hassellundar, äldre lövsuccessioner och strandlövnaturskogar. Det är uppenbart att man från myndighetshåll vill ha mer lövdominerad skog. Att utveckla och stärka den biologiska mångfalden är i fokus. Det råder också enighet om att det för naturmiljön är brist på äldre och grova lövträd i de svenska skogarna.

De ”sociala möjligheterna” i skogslandskapet är ett område som utvecklas starkt. Studier visar att människor i allmänhet föredrar att vistas och rasta i en lövträdsdominerad miljö. Kravet på att skogsskötseln ska ta hänsyn till friluftsliv och rekreation kommer sannolikt att bli ännu starkare, speciellt i tätortsnära områden. Genom att ställa i ordning anläggningar och tillhandahålla aktiviteter kan en markägare få en viss inkomst från verksamhet kopplad till friluftslivet.

I dagsläget är det generellt sett så att virkesförsäljningen ger de stora inkomsterna och möjlighet för skogsägaren att försörja sig. Vilket bidrag ger lövvirket i detta sammanhang? Eftersom lövträdsvolymen utgör omkring 16 procent av den stående trädvolymen i landet borde lövträd ha betydelse för skogsindustrin och landets välstånd, även om barrträden naturligtvis är ryggraden i verksamheten. Årligen omsätts officiellt omkring 10 miljoner kubikmeter lövvirke i landet. En stor del av detta importeras, 4–5 miljoner kubikmeter, vilket tyder på att industrin behöver lövvirke men samtidigt inte får tag på det inom landets gränser, trots att tillväxten skulle medge det. Orsaker till detta är bl.a. logistiska svårigheter då mycket lövträd står insprängda med liten volym per areal i barrskog, svårigheter att få tag i de kvaliteter som behövs för produktionen, problem med utsortering och transport av små virkeskvantiteter, samt att lövvirkesindustrin idag till stor del består av små aktörer som har en begränsad betalningsförmåga.

De stora volymerna i lövskogsbruket kommer från de ordinära lövträden björk, asp och al. De utgör nästan 85 procent av hela lövträdsförrådet. De ordinära lövträden har fördelen gentemot de ädla lövträden att omloppstiderna är betydligt kortare. Det är gynnsamt vid högre räntekrav. En viktig uppgift för att öka den lövvirkesindustriella verksamheten är att arbeta för att efterfrågade sortiment kan levereras med ett jämnt flöde. Det är här forskningen kring den virkesproducerande lövskogen kommer in. Min bedömning är att en virkesbaserad lönsamhet i lövskogsbruk är nyckeln till lövskogens framtid. Lönsamheten skapar och ökar intresset för den produktionsinriktade lövskogen vilket ger ekonomiskt utrymme för önskade avsättningar för naturmiljön och kostnadskrävande skötselåtgärder för friluftslivet. På bl.a. Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) och svenska skogsbrukets forskningsinstitut Skogforsk pågår forskning kring de olika lövträden.

Vilka är då de viktiga forskningsuppgifterna som ligger framför oss? Ett område som varit försummat är de ordinära lövträdens utveckling i ungdomen. Höjd- och volymtillväxt kulminerar tidigt, och det gäller att åtgärderna i röjningsfasen blir rätt i tid och styrka för att kvarvarande träd ska vara vitala och uppvisa hög fortsatt tillväxt. En nyckelfaktor är bevarande av grönkronan. Den får inte på grund av konkurrens från träd runtomkring bli för liten, eftersom det tar lång tid för den att återskapas och ge full produktion för det enskilda trädet. Genomförda och pågående studier indikerar att försenad och försummad röjning får tydliga negativa konsekvenser för kvarvarande träds dimensionsutveckling. Detta kan vara en bidragande orsak till att björken visar betydligt sämre tillväxt än gran. Dessutom tvingas man vid försenad röjning ofta välja träd av sämre kvalitet, dvs. de vitala träden blir här ofta de förväxande och grovgreniga med dålig kvalitet.

Det för oss in på nästa viktiga forskningsuppgift: Hur ska kvaliteten på vår lövskog, framför allt de ordinära lövträden, höjas? Sågtimmer utgör de värdefullaste sortimenten på marknaden och utgör en viktig bas för ekonomin. Sågbarheten på t.ex. björkvirke är endast omkring 5 procent, dvs. av avverkad volym är det endast en tjugondedel som är god nog för att kunna användas i sågverken. Här finns en stor insats att göra för att höja siffran, vilket i stor utsträckning kan göras genom en bättre skötsel.

Skötsel är dock inte enda sättet, och här kommer en tredje stor forsknings- och utvecklingsuppgift in: förädling av lövträd för högre tillväxt och bättre virkeskvalitet. Av begripliga skäl har en stor del av resurserna riktats – och kommer fortsättningsvis att riktas – mot björk, vårt

vanligaste lövträdslag. Idag finns det på marknaden förädlad vårtbjörk för södra Sverige som växer cirka 15 procent bättre och har högre virkeskvalitet än oförädlad björk. Men insatser har även gjorts mot flera av de andra lövträdslagen, bl.a. har ett mycket högproduktivt och för södra Sverige klimatanpassat material tagits fram för hybridasp. Dessutom pågår för närvarande även förädling av ek, klibbal och fågelbär.

Min slutsats av forskningssituationen är att vi fortfarande har begränsad kunskap om vitala delar av lövskogsbruket och att viktiga och spännande forsknings- och utvecklingsinsatser därför ligger framför oss inom detta område.

Lars Rytter

Uppgifter

9. Vad är enligt texten problemet med att få fram virke av lövträd i Sverige?

A Bristande tillgänglighet.
B Bristande efterfrågan.
C Bristande investeringar.
D Bristande miljöhänsyn.

10. Vilket gemensamt syfte ligger bakom de olika forskningsuppgifter som textförfattaren beskriver?

A Att introducera fler arter och trädslag.
B Att öka tillväxten och kvaliteten hos virket.
C Att förenkla och effektivisera avverkningen.
D Att korta tiden för produktion och förädling.

11. Vilket alternativ uttrycker en av textförfattarens åsikter?

A Lövskogen utmanar barrskogen alltmer vad gäller tillväxt och lönsamhet.
B Lövskogens framtid begränsas av höga vinstkrav och få marknadsaktörer.
C Lövskogen måste utvecklas så att den i högre grad kan möta efterfrågan på sågtimmer.
D Lövskogens framtid är närmast helt beroende av huruvida den kan tillgodose ökade miljökrav.

12. Vilket är textförfattarens huvudsyfte med texten?

A Att visa på mångfalden i svensk skogsproduktion.
B Att ifrågasätta den hittillsvarande forskningens resultat.
C Att argumentera för viktiga åtgärder inom skogsbruket.
D Att förespråka en skogsproduktion utifrån klimatintressen.

FORTSÄTT PÅ NÄSTA SIDA »

Kupongskatt på inlösen av aktier

Den som låter sina aktier gå till inlösen eller låter dem bli återköpta anses skattemässigt ha avyttrat aktierna. Från inlösenlikviden får avdrag göras för anskaffningsutgiften. Det uppkommer således en kapitalvinst eller, i värsta fall, en kapitalförlust.

Denna ordning gäller dock endast för dem som är obegränsat skattskyldiga i Sverige. Begränsat skattskyldiga som deltar i samma inlösen- eller återköpserbjudande anses nämligen inte göra någon kapitalvinst/kapitalförlust, de har i stället tagit emot en utdelning. Enligt 4 § kupongskattelagen (1970:624) ska bl.a. inlösen- eller återköpslikvid som betalas till sådan ”utdelningsberättigad” som är begränsat skattskyldig jämställas med utdelning och alltså bli föremål för kupongskatt. Fram till den 1 januari 2005 gällde därvid att någon rätt till avdrag för anskaffningsutgiften inte förelåg vid fastställande av ”utdelningens” storlek. Den tidigare svenska regleringen torde vara uppenbart diskriminerande, och det föranledde Kammarrätten i Sundsvall att i ett mål avseende likvid vid inlösen av aktier begära förhandsavgörande från EG-domstolen (EGD). I en dom den 19 januari 2006, C-265/04 Bouanich, har EGD lämnat det begärda förhandsavgörandet.

I målet är det fråga om en fransk medborgare som löst in aktier i ett svenskt börsbolag. Hon påfördes kupongskatt på hela ”utdelningsbeloppet”. I enlighet med det svenskfranska skatteavtalet drogs kupongskatten efter en skattesats om 15 procent. Med hänvisning till bl.a. att den svenska beskattningen av inlösenlikvid som betalades till utländska aktieägare stred mot EG-fördraget begärde hon återbetalning av hela kupongskatten. Särskilda skattekontoret medgav emellertid endast återbetalning av belopp motsvarande de inlösta aktiernas nominella belopp.

I sin begäran om förhandsavgörande frågade Kammarrätten i Sundsvall, något förenklat, för det första om artiklarna 56 och 58 i EG-fördraget medgav en sådan skillnad i beskattningen av begränsat och obegränsat skattskyldiga som förelåg i fråga om mottagen inlösenlikvid.

I sin dom konstaterar EGD inledningsvis att en sådan återförsäljning av aktier som den klagande företagit utgör en kapitalrörelse och att en sådan transaktion omfattas av EG-fördragets bestämmelser om fri rörlighet för kapital. Domstolen påpekar vidare att rätten till avdrag för anskaffningsutgiften utgör en skattemässig förmån som endast erbjuds obegränsat skattskyldiga och att denna förmån leder till att begränsat skattskyldiga beskattas hårdare. Enligt domstolen leder en sådan lagstiftning till att en gränsöverskridande kapitaltransaktion blir mindre attraktiv samtidigt som begränsat skattskyldiga investerare avhålls från att förvärva aktier i bolag hemmahörande i Sverige. Domstolen konstaterar därför att nekad avdragsrätt för begränsat skattskyldiga aktieägare när det gäller anskaffningskostnaden för aktier som inlöses, utgör en restriktion för kapitalrörelser i den mening som avses i artikel 56 i EG-fördraget. EGD prövar därefter och finner att kupongskattelagens diskriminerande reglering inte kan motiveras av de skäl som anges i artikel 58 i EG-fördraget. EGD:s ställningstagande kan knappast anses oväntat.

I sin begäran om förhandsavgörande frågade kammarrätten, något förenklat, för det andra om artiklarna 56 och 58 i EG-fördraget medgav en sådan skillnad i beskattningen som angavs i första frågan när det i skatteavtal föreskrivs en lägre skattesats för en begränsat skattskyldig än den som gäller för obegränsat skattskyldiga och avdrag dessutom medges för aktiernas nominella belopp.

Här kanske ett förtydligande kan vara på sin plats. Att en obegränsat skattskyldig medges avdrag för anskaffningsutgiften medan en begränsat skattskyldig inte gör det innebär inte alltid att den begränsat skattskyldige drabbas av högre skatt. I det aktuella fallet innebär det svenskfranska skatteavtalet att kupongskatt tas ut med endast 15 procent. Om anskaffningsutgiften vore 50 procent av inlösenlikviden skulle skatten beloppsmässigt vara densamma oavsett om mottagaren av likviden är skattemässigt bosatt i Sverige eller i Frankrike (30 procent på 50 procent utgör som bekant lika mycket som 15 procent på 100 procent). Om anskaffningsutgiften är lägre än 50 procent av inlösenlikviden blir den svenska kupongskatten för en begränsat skattskyldig lägre än motsvarande inkomstskatt för en obegränsat skattskyldig. Kan man i ett sådant fall tala om diskriminering?

I målet har Europeiska gemenskapernas kommission hävdat att iakttagandet av gemenskapsrätten inte får göras beroende av innehållet i ett skatteavtal som slutits mellan två medlemsstater. Till stöd för sin uppfattning har kommissionen bl.a. åberopat mål C-307/97 Saint-Gobain.

Här gör dock EGD en för mig överraskande annan bedömning. EGD konstaterar inledningsvis att avskaffandet av dubbelbeskattning är en av gemenskapens målsättningar och att medlemsstaterna är fria att bilateralt besluta om fördelning av beskattningsmakten. Denna fördelning av beskattningsmakten ger emellertid inte medlemsstaterna rätt att införa en diskriminering som strider mot gemenskapsbestämmelserna. EGD tar vidare som utgångspunkt att eftersom bestämmelserna i det fransk-svenska skatteavtalet utgör en del av de rättsregler som är tillämpliga i målet ska domstolen beakta dem för att göra

en tolkning av gemenskapsrätten som kan användas av den nationella domstolen, dvs. Kammarrätten i Sundsvall. EGD hänvisar härvid till mål C-435/93 Dietz och C-136/95 Thibault. Med den utgångspunkten finner EGD att det för en prövning av om begränsat skattskyldiga beskattas oförmånligare än obegränsat skattskyldiga är nödvändigt att ha kännedom om anskaffningskostnaden för aktierna och deras nominella belopp. Eftersom det är nationell domstol som har att fastställa och bedöma de faktiska omständigheterna i ett mål, ankommer det enligt EGD på Kammarrätten i Sundsvall att pröva om avdraget för det nominella beloppet och den övre gränsen på 15 procent för begränsat skattskyldiga leder till att dessa behandlas lika förmånligt som obegränsat skattskyldiga aktieägare som har rätt att dra av anskaffningsutgiften och som beskattas efter en skattesats om 30 procent.

I processen i EGD medgav regeringen att den svenska regleringen kunde medföra att en aktieägare som är begränsat skattskyldig beskattas hårdare än den aktieägare som är obegränsat skattskyldig. Regeringen aviserade samtidigt förändringar av lagstiftningen. Denna aviserade förändring genomfördes tämligen omedelbart och sedan den 1 juli 2005 med tillämpning från den 1 januari 2005 gäller att inlösen och återköpslikvider som betalas till begränsat skattskyldiga alltjämt skall behandlas som utdelning. Vid fastställandet av ”utdelningens” storlek medges dock avdrag för anskaffningsutgiften för den inlösta eller återköpta aktien.

Jörgen Grönlund

gemenskapsrätten = en fristående EU-rättsordning
likvid = betalning, betalningssumma
nominell = formell, på papperet
kupongskatt = betalas av utdelningsberättigad som är bosatt utomlands och som fått utdelning från svenskt aktiebolag

Uppgifter

13. Var kan man enligt texten hitta den bestämmelse som angav hur hög kupongskatt den franska medborgaren var skyldig att betala?

A I den svenska kupongskattelagen.
B I EG-domstolens dom C-265/04 Bouanich.
C I EG-fördraget.
D I skatteavtalet mellan Sverige och Frankrike.

14. Kammarrätten i Sundsvall krävde av EG-domstolen ett förhandsavgörande kring tolkningen av artiklarna 56 och 58 i EG-fördraget. Vad ville kammarrätten få svar på?

A Om aktiemål i sig var en fråga för domstol eller inte.
B Om en utländsk medborgare kunde dömas i Sverige eller inte.
C Om svensk lagstiftning var diskriminerande eller inte.
D Om en svensk domstol kunde döma enligt EU-regler eller inte.

15. Vilket av följande påståenden överensstämmer med texten när det gäller den franska medborgare som det aktuella målet avsåg?

A Hon var begränsat skattskyldig i Sverige.
B Hon var obegränsat skattskyldig i Sverige.
C Hon hade gjort en kapitalvinst.
D Hon hade gjort en kapitalförlust.

16. Enligt texten gjorde den svenska regeringen en lagändring den 1 juli 2005. Vad innebar lagändringen för de begränsat skattskyldigas del?

A Höjd kupongskatt.
B Rätt till avdrag.
C Minskad anskaffningsutgift.
D Befrielse från utdelning.

FORTSÄTT PÅ NÄSTA SIDA »

Fredsundervisning

Termen kärnämne hör till det pedagogiska nyspråket. Den trädde in i skolvärldens ordrabatt i och med 1991 års riksdagsbeslut om en gymnasieskola bestående av sexton, senare sjutton program. Kärnämnen betecknar ämnen som ska läsas av alla. De har hittills varit svenska, engelska, matematik, idrott och hälsa, samhällskunskap, religionskunskap, naturkunskap och estetisk verksamhet. I den parlamentariska gymnasiekommitténs betänkande *Åtta vägar till kunskap. En ny struktur för gymnasieskolan* (SOU 2002:120), avgivet i december 2002, föreslogs bland mycket annat att även historia skulle bli ett kärnämne.

Av ett pampigt betänkande på 555 sidor blev det emellertid på resan via remissinstanser till proposition inte stort mer än en tumme. Men kommitténs förslag att historia skulle bli kärnämne överlevde och antogs av riksdagen.

Kanske kan det här med historia som kärnämne vara värt att reflektera över mot bakgrund av aktiviteterna – och rabaldret – kring fredsundervisningen för 20–25 år sedan. Fredsundervisningen blev en kort episod i undervisningens och skolans historia, av en del betraktad som ett idealistiskt kuriosum och betecknad som jippo och flum. Men om man orienterar sig litet noggrannare i undervisningshistorien finner man att den faktiskt hade föregångare och inspiratörer redan under 1800-talet, bland andra i Fredrika Bremer och Bertha von Suttner, och att en strävan att avheroisera historien och avnationalisera historieämnet hade flera tidiga förespråkare. Till dem i Sverige som åren kring förra sekelskiftet hävdade att fredsfrågor var en angelägenhet för skolan hörde Fridtjuv Berg (1859–1916), en av de stora i folkskolans historia och i två omgångar ecklesiastikminister i Karl Staaffs regeringar vid 1900-talets början. Kvinnliga lärare, mer än manliga, var livligt engagerade i att ge frågorna om fred och försoning utrymme i skolan.

Men vad har nu detta förflutna – utöver att det är ”historia” – att göra med dagens tankar på att göra historia till ett kärnämne? Helt lätt att besvara är inte frågan.

Vad först beträffar en eventuell jämförelse mellan fredsundervisning och ämnet historia så leder en sådan lätt vilse. Fredsundervisningen var aldrig tänkt som ett eget, självständigt ämne. I stället var meningen att frågor och stoff om krig och fred, utveckling och mänskliga rättigheter skulle kunna tas upp i många av skolans ämnen. Främst tänkte vi på historia, samhällskunskap och religionskunskap men även på andra skolämnen. ”Infärgning” är en term som förekommer i det beslut riksdagen fattat om historia som kärnämne. Den termen fanns inte då, men kanske säger den mer än ”integrering” om vad vi ville åstadkomma.

Vad för det andra själva idén beträffar, att mer medvetet och systematiskt bereda utrymme för ”fredsfrågorna” i undervisningen, hade den naturligtvis sin rot i det faktum att vi befann oss mitt i det kalla kriget mellan öst och väst, där ett krig med kärnvapen och även biologiska och kemiska stridsmedel inte kunde uteslutas.

Fredsundervisningen var ett utflöde av den mångfasetterade fredsrörelsen. Denna ter sig nu närmast som en relikt men engagerade vid det här laget mängder av människor, unga som gamla, i Sverige och i andra delar av världen. Hur mycket denna folkliga opinion påverkade regeringarna på ömse håll och bidrog till den avspänning som till sist kom till stånd är väl svårt att få någon entydig kunskap om. Att fredsopinionen trängde in även i skolorna, bland både lärare och elever, är emellertid klart. Bland annat kände vi på Skolöverstyrelsen (SÖ) av den i form av brev och telefonsamtal från ”fältet”.

Ett tredje inslag i fredsundervisningen var att den skulle vara engagerande och skapa medvetenhet om mänsklighetens belägenhet. Kunskap, känsla, handling blev tre begrepp vi arbetade med och senare lanserade i det servicematerial, *Fredsundervisning*, som SÖ gav ut.

I servicematerialet angavs målet för fredsundervisningen vara ”att öka elevernas kunskaper och medvetenhet om världens stora överlevnadsproblem och om människornas ansvar och möjligheter när det gäller att bygga en tryggare värld”. Servicematerialet bidrog till att legitimera samarbetet mellan SÖ, länsskolnämnderna, FN-förbundet, Röda korset, Rädda Barnen, Amnesty och naturligtvis Sida, samt till att dessa organisationer kunde komma in i skolorna. En viktig del i arbetet var att tillämpa ”handling” i form av vänskolor, både fattiga u-landsskolor och skolor i den industriella världen.

En besvikelse vi upplevde var att det *Handlingsprogram för skolans internationalisering*, som SÖ utarbetade på uppdrag av regeringen, i stort förbigicks med tystnad av densamma. Vad vi hävdade och hoppades på var stöd från regeringen för tanken att de stora globala frågorna om fred, miljö, u-land, mänskliga rättigheter och internationell solidaritet skulle ges en starkare ställning i undervisningen för att bidra till framtidsberedskap och internationell säkerhet. I efterhand tolkade jag det så, att utbildningsdepartementet såg på vårt förslag som en stor missuppfattning. Vi borde ha tryckt på EG (Europeiska Gemenskapen), ekonomi, moderna språk och vår egen välfärd. Vi hade så att säga varit för globala i vår syn på

skolans internationalisering.

Brundtlandrapporten 1987 om de globala miljöproblemen blev en varningssignal, som tidigt registrerades i Sverige. På SÖ fick nu miljöundervisningen ett rejält stöd till utvecklingsarbete, vilket naturligtvis måste hälsas med glädje. Samtidigt kändes det litet frustrerande att inte frågorna om krig och fred gavs någon uppmärksamhet i sammanhanget. Både historien och samtiden kunde ju – och kan – visa att krig är en av de största miljöförstörande företeelser mänskligheten skapat.

Vilken uppmärksamhet mänskligheten stora ödes- och framtidsfrågor kommer att ägnas i det nu planerade/pågående läro- och kursplanearbetet är svårt för en utomstående att veta, liksom vilken roll kärnämnet historia kan få. Kunde erfarenheterna från trevarna med fredsundervisningen vara till någon nytta vore det naturligtvis glädjande. De stora globala orosmolnen för framtiden finns fortfarande, även om risken för ett kärnvapenkrig ter sig mindre akut. Likaså har öst–väst-motsättningen tonats ner. Enligt vissa bedömare och siare har den emellertid fått en efterträdare i spänningen mellan islamsk kultur och religion å ena sidan och sekulariserad kristen dito å den andra. Motsättningen demokrati–diktatur inom och mellan länderna är fortfarande påtaglig och FN:s roll omstridd och osäker. Hiv och andra hälsofrågor står högt på världssamhällets problemagenda liksom världsfattigdomen. Ett nutida och skrämmande fenomen är terrorismen, bottnande till stor del just i fattigdomen, som ger näring åt politisk och religiös fanatism.

Ja, så kan man gå på och stapla det ena eländet på det andra. Men också framstegen! De behöver historisk belysning för att inte bli bortträngda och glömda i nuets ofta negativa nyhetsflöde. Och förvisso har ämnet historia, med eller utan ”kärn”-prefix, en huvudroll att spela när det gäller att få perspektiv såväl på förflutenheten som på samtiden – och framtiden, samt för att få de växande att mogna till allvar och ansvar.

Bengt Thelin

Uppgifter

17. Hur skulle fredsundervisningen utformas, enligt textförfattaren?

A Fredsundervisningen skulle bygga på elevernas självständiga arbete.

B Fredsundervisningen skulle bedrivas inom ramen för andra skolämnen.

C Fredsundervisningen skulle ske i samverkan med fredsorganisationerna.

D Fredsundervisningen skulle göras helt frivillig.

18. Vad var anledningen till att fredsundervisningen blev ”en kort episod” i den svenska skolundervisningen?

A Ämnet ansågs oviktigt, framför allt från de manliga lärarnas sida.

B Fredsrörelsen blev allt mer en institution och allt mindre en rörelse.

C Ämnet saknade förankring i den traditionella historieundervisningen.

D Den allmänna opinionen förändrades och andra frågor blev viktigare.

19. Hur förhåller sig textförfattaren till frågan om historia som kärnämne i skolan?

A Han anser att det vore bättre med en internationell fredsundervisning.

B Han anser att det är innehållet i historieämnet som betyder något.

C Han anser att historieämnet istället borde delas upp i flera olika kärnämnen.

D Han anser att kärnämnen är otidsenliga och bör uppgå i en bredare undervisning.

20. Vad var enligt textförfattaren orsaken till regeringens svaga intresse för på SÖ:s ”Handlingsprogram för skolans internationalisering”?

A Handlingsprogrammets framåtblickande perspektiv.

B Handlingsprogrammets nutidsinriktade perspektiv.

C Handlingsprogrammets världsomfattande perspektiv.

D Handlingsprogrammets lokalt inriktade perspektiv.

PROVET ÄR SLUT. FINNS TID ÖVER, KONTROLLERA DINA SVAR.

HÖGSKOLEPROVET 2010-10-23 – FACIT

BLOCK 1

Delprov 1: NOG

1	C	12	B
2	A	13	D
3	D	14	E
4	C	15	A
5	C	16	D
6	A	17	B
7	E	18	E
8	C	19	D
9	E	20	C
10	D	21	C
11	A	22	D

BLOCK 3

Delprov 5: ELF + Delprov 6: ORD

1	B	11	A	1	D	11	B	21	B	31	B
2	A	12	B	2	B	12	C	22	A	32	D
3	A	13	A	3	E	13	A	23	E	33	A
4	C	14	D	4	C	14	D	24	A	34	B
5	D	15	C	5	D	15	A	25	D	35	B
6	B	16	C	6	C	16	A	26	C	36	A
7	A	17	D	7	D	17	E	27	A	37	B
8	D	18	B	8	E	18	B	28	A	38	A
9	B	19	A	9	D	19	E	29	B	39	C
10	A	20	D	10	E	20	B	30	A	40	E

BLOCK 4

Delprov 7: DTK

1	E	11	E
2	A	12	B
3	E	13	C
4	D	14	D
5	B	15	B
6	B	16	C
7	C	17	A
8	D	18	C
9	B	19	C
10	D	20	B

BLOCK 5

Delprov 9: LÄS

1	B	11	C
2	D	12	C
3	C	13	D
4	C	14	C
5	A	15	A
6	A	16	B
7	D	17	B
8	C	18	D
9	A	19	B
10	B	20	C

BLOCK 2 ingår ej! (Utprövningsblock)

UMEÅ UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR
TILLÄMPAD UTBILDNINGSVETENSKAP/BVM
HÖGSKOLEPROVET 10/11/11

NORMERINGSTABELL GÄLLANDE HÖGSKOLEPROVET 2010-10-23 (10:B)

TABELL AVSEENDE ÖVERFÖRING AV ANTAL RÄTTA SVAR TILL NORMERAD POÄNG MED ANGIVANDE AV ANTAL, ANDEL OCH KUMULATIV ANDEL PROV-DELTAGARE FÖR RESPEKTIVE NORMERAD POÄNG.

ANTAL RÄTTA SVAR	NORMERAD POÄNG	ANTAL PROV-DELTAGARE	ANDEL PROV-DELTAGARE (%)	KUMULATIV ANDEL PROV-DELTAGARE (%)
0- 32	0.0	993	2.3	2.3
33- 38	0.1	1960	4.5	6.7
39- 41	0.2	1462	3.3	10.1
42- 44	0.3	1767	4.0	14.1
45- 47	0.4	2010	4.6	18.7
48- 51	0.5	2818	6.4	25.1
52- 55	0.6	3187	7.3	32.3
56- 59	0.7	3227	7.4	39.7
60- 63	0.8	3340	7.6	47.3
64- 67	0.9	3272	7.5	54.8
68- 71	1.0	3138	7.2	61.9
72- 75	1.1	2886	6.6	68.5
76- 79	1.2	2659	6.1	74.6
80- 83	1.3	2391	5.4	80.0
84- 88	1.4	2614	6.0	86.0
89- 92	1.5	1775	4.0	90.0
93- 97	1.6	1803	4.1	94.1
98-101	1.7	1069	2.4	96.5
102-105	1.8	735	1.7	98.2
106-109	1.9	434	1.0	99.2
110-122	2.0	346	.8	100.0
		43886	100.0	

MEDELVÄRDE = 0.90
STANDARDAVVIKELSE = .47